

Tampereen teknillinen yliopisto
Tuotantotalouden ja rakentamisen tiedekunta
Arkkitehtuurin koulutusohjelma

LAPSET JA RAKENNETTU YMPÄRISTÖ

ILMAJOEN SEURAKUNNAN LAPSITYÖNTILAT

DIPLOMITYÖ

KATRIINA MYLLYNIEMI

TARKASTAJA HANNU TIKKA

13.03.2013

Arkkitehtuurin laitos

Diplomityötiivistelmä

Tekijä: Katriina Myllyniemi

Opiskelijanumero: 202853

Tarkastaja: Hannu Tikka

Esittelypäivä 13.3.2013

Aihe: Lapset ja rakennettu ympäristö, Ilmajoen seurakunnan lapsityöntilat

Lapsi on olento, joka vasta opettelee ympäristönsä rakenteita ja toimintatapoja. Näihin rakenteisiin sisältyvät sekä konkreettinen ympäristö sekä ympäristössä esiintyvät suhteet eri tahojen välillä. Oppiessaan lapsi omaksuu tapoja ja käsityksiä, jotka saattavat olla hyvinkin pysyviä. Näin nykyisten sukupolvien tapoja ja asenteita kannetaan yhä eteenpäin. On kuitenkin kyseenalaistettava, mitä asioita lapsille halutaan opettaa, ja millainen kuva maailmasta halutaan antaa. Lapsen mahdollisuudet omassa ympäristössään toimimiseen ja ympäristönsä muokkaamiseen vaihtelevat suuresti. Valitettavasti erot syntyvät usein maaseutu-, lähiö- ja kaupunkiasumisen välillä. Suurimpia haasteita tällä hetkellä on luoda kaupunkiympäristöä, joka antaa lapselle monipuolisesti tarjounta ja on myös lapsen muokattavissa. Tämä ei ole yksinkertainen haaste, sillä erilaiset rakentamiseen ja tiloihin liittyvät määräykset rajoittavat ympäristön muokkaamista lapsia innostavaksi. On siis etsittävä rajaa, mikä opettaa lapselle vastuuta itsestään ja ympäristöstään ja mikä taas on yleisen turvallisuuden vuoksi tehtävä määräyksien voimin.

Myös tarjountien laatu vaikuttaa lapsen kiinnostuksen määrään. Valmiiksi luodut mahdollisuudet usein syövät lapsen mielenkiintoa, joten tarjountien tulisi lähinnä luoda lapselle mahdollisuus oman mielikuvituksensa avulla kokeilla ja oppia ympäristöstään. Tätä tavoittelee myös Reggio Emilia suuntaus, jossa lasten tulee omien havaintojensa avulla oppia ja luoda omat tapansa käsittää maailma.

Ympäristön muodostaminen ei ole eksakti tiede, joten emme koskaan pysty luomaan optimaalia ympäristöä tai rakennusta lapsille tai muullekaan ryhmälle. Tämä ei ole mahdollista senkään vuoksi, että jokainen yksilö, kulttuuri ja sidosryhmä on erilainen, joten jokaisen käsitys hyvästä ympäristöstä vaihtelee. Ehkä tavoitteena ensisijaisesti onkin luoda ympäristöä, jonka voi kokea omakseen ja oman vaikutuksensa alaiseksi.

Thesis abstract

Author: Katriina Myllyniemi

Student number : 202853

Advisor: Hannu Tikka

Date:13.3.2013

Subject: Children and built environment, the community space for children in Ilmajoki parish

A child is a creature that is just learning the structures and ways of the surrounding society. These structures include both the physical environment and the relationships between different parties of society. The conceptions and attitudes that a child learns can be permanent and thus the preconceptions of our generation are forwarded. It is to be questioned what we want to teach about the world and the methods of influencing your surroundings. The possibilities of a child to act and influence one's environment vary much. Unfortunately, these differences often form between a country, suburban and city environment. One of the greatest challenges of modern society is to offer a child a variety of affordances and a possibility to alter one's surroundings. It is not a simple task because the regulations are quite strict when it comes to building a space for children. Still the aim is to build a space that gives possibilities for children. Therefore, we must look for the fine line between creating an environment that gives a child a possibility to learn responsibility for oneself and the environment and still having regulations to ensure common/general safety. Also the quality of affordances is crucial to create interest. It is often the case/so that a possibility on a plate doesn't inspire the child as much as an environment that makes a child use one's imagination to try and learn. This is also the method that the Reggio Emilia approach utilizes. They teach the child mostly by making the child question and form interest in their surroundings. Creating an environment is not an exact science; therefore it is impossible to design an optimal environment or a building for children or any other group. Every individual, culture and peer group is different and thus the conceptions of on a good environment vary. Perhaps the aim should be to create an environment that everyone can feel their own.

Aluksi

Kävelin talvella 4-vuotiaan Taikan kanssa kohti bussipysäkkiä. Reitti oli Taikalle uusi, ja pakkaneen oli tehnyt jälkensä ympäristöön. Matkalla pysähdyimme lukemattomia kertoja katkomaan jääpuikkoja, ihmettelemään eri värisiä taloja ja lopulta ylitimme pelottavan Teiskontien. Oma arkinen matkani bussipysäkillä oli muuttunut jännittäväksi retkeksi ja Kalevan kerrostalot hauskaksi sokkeloksi.

Tämän työn tarkoituksena on tutkia lasten, ensisijaisesti leikki-ikäisten, vuorovaikutussuhdetta ympäristönsä kanssa. Tähän vuorovaikutussuhteeseen kuuluu sekä ympäristön vaikutus lapseen ja se, miten lapset voivat vaikuttaa ympäristöönsä. Ympäristöön kuuluu niin ympäröivä yhdyskuntarakenne, kuin yksittäiset paikat, joissa lapset liikkuvat. Jotta saadaan kokonaiskäsitys aiheesta, on aihetta pitänyt laajentaa jossain määrin myös lapsen kehitykseen vauvasta teini-ikään, jotta voimme nähdä, mikä asema lapsen leikki-ikäällä on kehityksessä.

Tarkoitus ei ole osoittaa, että hyvästä ympäristöstä tulee onnellinen lapsi, vaan että laadukas ympäristö, jossa lapsi ja lapsen maailma on otettu huomioon, vaikuttaa lapsen kehitykseen ja maailmankuvaan suopeasti ja ehkä myös lapsen käsitykseen omista mahdollisuuksista vaikuttaa tulevaisuudessa. Ympäristö kertoo lapselle paljon maailmasta, jossa tämä elää ja muokkaa mielikuvaa siitä, millaista oma ympäristö voisi olla ja miten paljon siihen voi vaikuttaa.

Aihe lähti alunperin äitini, Ilmajoen seurakunnan lapsityönohjaajan ideasta suunnitella uudet lapsityötilat Ilmajoen seurakunnalle. Oma kiinnostukseni ympäristön vaikutuksen psykologiseen puoleen kasvatti kiinnostustani ja muokkasi lopullisen aiheen. Haluaisin kiittää ohjaajaani Hannu Tikkaa; äitiäni, jonka ideasta kaikki lähti sekä isääni tuesta lähteä tälle uralle. Kiitos myös Jenni Poutaselle ajatusteni selkeyttämisestä ja innostavasta palautteesta. Kiitos myös Taikalle.

Tampereella 14.2.2013

Katriina Myllyniemi

Sisällysluettelo

Diplomityötiivistelmä	3
Thesis abstract	5
Aluksi	7
1 Johdanto	15
2 Millaista ympäristöä lapsille rakennetaan?	16
2.1 Esimerkkikohteita	17
2.1.1 Kværnerdalen barnehage	17
2.1.2 Skanderborggade Day Care Center	20
3 Leikki-ikäisten psykologinen kehitys	24
3.1 Leikki-ikäisen maailmankuva	24
3.2 Kognitiivinen kehitys	26
3.2.1 Aivojen kehitys 0-6-vuotiaalla	26
3.2.2 Leikki-ikäisen ajattelu	26
3.2.2 Havaitsemisen erilaisuus	28
3.3 Sosiaalinen kehitys	29
3.4 Yhteenveto	30
4 Ympäristön vaikutus lapsiin ja lapsen mahdollisuudet	31
4.1 Implikaatio ympäristön ja lapsen välillä	31
4.2 Lapset mukaan suunnitteluun	32
4.2.1 Mikä on lapsen osuus suunnittelussa?	32
4.2.2 Lapsiystävällinen ympäristö aikuisten luomana	34
5 Mikä on hyvä ympäristö lapsille?	38
5.1 Hyvän ympäristön määrittely	38
5.2 Laatuselvitysten tutkiminen	39
6 Reggio Emilia-päiväkodit	39
6.1 Historia	45
6.2 Periaatteet	45
6.3 Ympäristö	46
6.3.1 Tarjoumat	48

6.3.2 Päiväkodit ja koulut osana kaupunkia	48
6.3.3 Arkkitehtuuri.....	49
6.3.4 Esimerkki Reggio Emilia-päiväkodeista.....	52
7 Haasteet käytännön rakentamisessa	54
7.1 Määräykset ja ohjeet.....	54
7.2 Leikki ja turvallinen ympäristö	57
7.3 Paloturvallisuus.....	57
7.4 Käytön erilaisuus.....	58
8 Ilmajoen seurakunnan lapsityötilat	59
8.1 Lapsityötilojen toiminta.....	60
8.1.0 Lähtökohdat.....	60
8.1.1 Suunnittelulähtökohtia ja ongelmia.....	60
8.2 Analyysi.....	62
8.2.1 Seurakunnan nykyiset tilat.....	62
8.2.2 Tontin mahdollisuudet ja heikkoudet.....	64
8.2.3. Muun ympäristön kohentaminen	67
8.3 Suunnittelu	68
8.3.1 Lähtökohtia suunnitteluun.....	68
8.3.2 Tilojen luoma kokonaisuus	71
8.3.3 Pohja	73
8.3.4 Julkisivut ja massoittelu	66
9 Lopuksi	87
10 Lähdeluettelo	88

"Me nähtiin Hilman kaa hirvi, vaikka äiti väitti, että se on
leppäkerttu."
Taika, 4.v

1 Johdanto

Lasten asema ympäristössä korostuu tiloissa, jotka on tarkoitettu ainoastaan lapsille. Leikkikentät, lastentarhat ja monien julkisempien tilojen lasten nurkkaukset koetaan lapsille tarkoitetuksi, virikkeellisiksi tiloiksi, kun oleellisempaa olisi miettiä, miten koko ympäristö tehtäisiin lapsia palveleksi. Tässä työssä perehdyn pitkälti siihen, millainen on lapselle sopiva ympäristö ja miksi olisi meille kaikille hyväksi luoda lapsi-ystävällistä ympäristöä.

Aiheen yleinen tarkastelunäkökulma on vaihdellut viimeisen vuosisadan aikana suuresti. Lapsen asema yhteiskunnassa, samoin kuin ympäristön roolin asemointi on muuttunut viimeisen sadan vuoden aikana, minkä takia monien tutkimuksien tuloksia on syytä kyseenalaistaa sekä yhteiskunnallisen että kulttuurin muutoksen kannalta. Tänä päivänä yhä useammalle lapselle virtuaalinen maailma on yhä merkittävämpi. Yhä vain suurempi osa lapsista elää urbaanissa ympäristössä, jossa mahdollisuudet seikkailuun ovat pienemmät kuin agraariyhteiskunnassa. Tämä asettaa myös arkkitehteille ja muille ympäristön suunnittelijoille lastentarhanopettajasta lähtien suuremman vastuun lasta innostavan ympäristön luomisesta.

Tutkimus tänä päivänä perehtyy pitkälti yksittäisten tekijöiden vaikutukseen lapsen kehityksessä. Erityishuomiota on viime vuosina osoitettu erityisesti urbaanin ja harvempaan asutun alueiden eroissa lapsen ympäristön kannalta. Tässä työssä perehdytään lapsen kehitykseen sekä lapsen ja ympäristön vuorovaikutussuhteeseen. Myös erilaiset lapsille suunnatut tilat ja erityisesti Reggio Emilia-suuntauksen mukaiset päiväkodit ovat tarkastelun alaisina. Aihe on niin laaja, että tämä työ on vain pintaraapaisu aiheeseen.

2 Millaista ympäristöä lapsille rakennetaan?

Lapsille rakentamisessa viitataan useimmiten päiväkoteihin ja erilaisten järjestöjen lapsille rakennettuihin tiloihin. Lapset ovat usein myös huomioituna omilla nurkkauksillaan erilaisissa odotushuoneissa ja tiloissa, joissa lasten odotetaan viettävän aikaansa, kuten liiketilat ja terveydenhuollon tilat. Tyypillisiä piirteitä näille lastentiloille ovat erilaiset leikkikalut, satukirjat, värit ja pienempi mittakaava. Näillä elementeillä tehdään selväksi, että kyseinen tila on tarkoitettu juuri lasten käyttöön. On kuitenkin hyvä muistaa, että lapsi käyttää hyväkseen koko ympäristöään ja etsii mahdollisuuksia kaikista paikoista, joissa kulkee. Leikki voi syntyä mitä erilaisempiin paikkoihin.

Päivähoitojärjestelmä on peräisin 1800-luvun lopulta, kun äidit lähtivät töihin. Alkuun lapset jaettiin 0-3 vuotiaisiin seimiin ja 3-6 vuotiaisiin lastentarhalaisiin. Tällöin kasvatus ei ollut niinkään lapsen tarpeista lähtevää. Tukea päivähoitojärjestelmä ei saanut vasta kuin 1913 ja seimet vasta 1970-luvulla. 1973 nämä kaksi yhdistettiin yhdeksi instituutioksi. Vasta 1980 on silloinen Sosiaalhallitus asettanut ensimmäiset normit päivähoidolle. Nykyään varhaiskasvatuksen tavoitteet on määritelty Stakesin (2005) julkaisemassa Varhaiskasvatuksen perusteissa ja Opetushallituksen julkaisemassa (2000) Esiopetuksen perusteissa. Lähtökohta on löytää lapselle ominaiset tavat oppia; liikkua, leikkiä ja kokea ja ilmaista taiteellisesti. Lapsille opettaminen halutaan tuoda osaksi arkea, niin että lapsi oppii, miten historia on vaikuttanut hänen elämäänsä ja näin lapsi voi tehdä omat johtopäätelmänsä. (RT-96-11003)

Realiteetteja rakennusmaailmassa on kuitenkin, että lapsille suunnatut tilat ovat useimmiten erilaisten instituutioiden tiloja. Ne eivät myöskään koskaan ole tuottavia tiloja. Valitettavasti sillä on ollut myös paljon vaikutusta päiväkotien laatuun ja esteettisyyteen. 2000-luvulla on kuitenkin ollut nähtävissä suuntaus, jossa päiväkodit alkavat erottua ympäristöstään lasten rakennuksina jopa Suomessa. Lapsiystävällisiä rakennuksia arviointia ei pitäisi kuitenkaan jättää pelkkien päiväkotien tarkasteluun. Kirjastoissa ollaan jo kauan oltu tietoisia lapsilukijoiden läsnäolosta, mutta voidaanko samaa sanoa esimerkiksi museoista tai liikuntapaikoista?

2.1 Esimerkkikohteita

Esittelen kolme esimerkkikohdetta, joista yksikään ei näytä yksioikoisesti päiväkodilta, vaan ainoastaan viihtyisältä rakennukselta. Viimeinen kohde ei ole päiväkotia vaan kirjasto, joka on esimerkkinä siitä, miten julkinen rakennus on arkkitehtonisesti laadukas ja lapsille virikkeellinen.

2.1.1 Kværnerdalen barnehage

Norjassa päiväkotijärjestelmä toimii hyvin samankaltaisesti kuin Suomessa: päiväkotimaksut määrytyvät vanhempien tulojen mukaan. Norjassa suhdaudutaan kasvatukseen päiväkodeissa hyvin vakavasti ja uusia tapoja ja metodeja tutkitaan jatkuvasti. Myös tilasuunnitteluun panostetaan; päiväkodin käyttäjät ovat mukana suunnitteluprosessissa hyvin pitkälti ja yksityiskohtaisesti. Oslolainen Kværnerdalen barnehage on 2010 valmistunut päiväkotia, joka rakennettiin vanhaan toimistorakennukseen. Massiiviseen rakennukseen on kuitenkin saatu hyvin sijoitettua toiminnot niin, että lapselle ei tule oloa valtaisasta kompleksista vaan rakennus on jaettu selkeisiin omiin yksikköihinsä (kuva 3).

Kuva1. Lapset leikkivät luiskalla, joka etenee z-muotoisesti eteenpäin.

Jokaisen yksikön rakenne on samankaltainen, huomioonottaen kunkin tilan käyttäjien ikäryhmän. Yksikön keskeinen idea on suuri yhtenäinen tila, jossa on niin sanottuja pödeja sattumanvaraisesti sijoiteltuna (kuva 2). Podiin voi mennä, kun haluaa olla rauhassa, tai opettajat haluavat koota yhteen pienemmän ryhmän. Podit pitävät sisällään myös lasten omat kaapit. Myös ulkoseinien ja podien väliin jää hauska, hieman yksityisempi tila, joka kuitenkin on osa yhteistä tilaa. Myös keittiö sijaitsee yhteisessä tilassa. Lastentarhan opettajat ja hoitajat laittavat ruokaa yhdessä lasten kanssa. Päiväkodissa on huomattu, että näin lapset halua-

Kuva 2. Perusyksikkö, jossa ruuanlaitto on osa päiväkodin ohjelmaa
(Kuva: NAV A.S Arkitekts)

Tilojen muodostamisella on suuri vaikutus päiväkodin arkeen. Tässä päiväkodissa saattaa samassa ryhmässä olla hyvinkin eri ikäisiä lapsia. Yksikköä voi pitää yhdenlaisena melukylänä. Sen toiminta perustuu paljolti lasten vapaseen tilankäyttöön ja yhteiseen tekemiseen. Tämä tekee päiväkodista hyvin lapsekkaan paikan; se on täynnä vauhtia ja ääntä.

Suunnittelijana on toiminut NAV-arkkitehdit, joka on suunnitellut Osloon useita muita päiväkoteja. Päiväkodissa on yritetty soveltaa Reggio Emilia-periaatteita tilasuunnittelun pohjana (vrt. luku 6). (Päiväkodinjohtaja Hege Therese Skarbø Berle).

Myös ulkotiloilla on suuri merkitys; ulkoilu on suuri osa päivää. Ulkona on mahdollisuus kokeilla omia rajojaan, ei pelkästään perinteisiä hiekkalaatikoleikkoja. Vaikka lapsia vahditaan koko ajan, annetaan heille myös mahdollisuus kokeilla itseksensä (kuva 1).

Kuva 3. Kværnerdalen barnehagenin peruspohjaratkaisu (NAV A.S Arkitekts)

Kuva 4. Kværnerdalen barnehagen ei äkkisesti muistuta päiväkotia ulospäin, koska kyseessä on vanha toimistorakennus. (NAV A.S Arkitekts)

2.1.2 Skanderborggade Day Care Center

Tulevaisuudessa yhä useampi päiväkotia rakennetaan tiheästi rakennettuun kaupunki- tai lähiöympäristöön, jossa ei välttämättä ole mahdollisuutta pihalle- ja leikkialueelle. Hyvänä esimerkkinä kaupunkirakenteeseen suunnitellusta päiväkodista on Dorte Mandrup Arkitekter-toimiston 2005 suunnittelema päiväkotia Kööpenhaminaan Tanskaan. Skanderborggaden päiväkotia on suhteellisen pieni: 555m², Skanderborggaden alueella oli enimmäkseen 1800-luvun lopulla rakennettuja 5 ½ -kerroksisia kivitaloja sekä kaupunkivilloja. Tontilla oli hyvin tarkat rajoitukset. Ongelmana oli myös se, että kaapella tontilla, vanhojen talojen varjossa, tontti ei saanut juurikaan auringon valoa. Rakennus ei saanut olla kuin 1-kerroksinen, ja jotta vaatimukset ulkotilasta täyttyisivät oli ulkotila lähes pakosta rakennettava enimmäkseen katolle. Palomääräykset rajoittivat rakennuksen sijoittamisen vähintään 5 metrin päähän naapurirakennusten julkisivuista. Sisäpihan puoleisten julkisivujen tuli olla ikkunattomia. Tontti oli myös saastunut, joten maata jouduttiin puhdistamaan ja osin kapseloimaan.

Kuva 5. Skanderborggade Day Care Center kadulle päin (Dorte Mandrup Arkitekter)

Asiakkaan toiveena oli rakentaa kolmen yksikön päiväkotia, jossa jokaisessa yksikössä on oma yhteistila, pukutila, eteinen, keittiö, hallinto ja muita aputiloja. Tilojen tuli muodostua niin, että niissä olisi mahdollista hoitaa kaikenikäisiä lapsia.

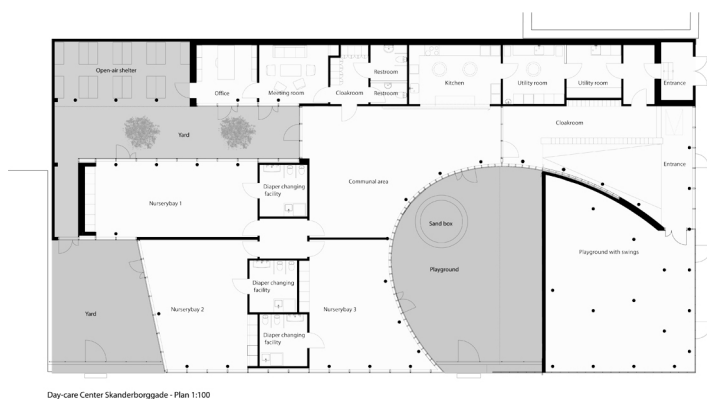
Tavoitteena oli yhteensovittaa hankalat vaatimukset ja toive ulko- ja sisätilojen yhtenäisyydestä ja keskinäisestä yhteydestä. Myös auringonvalon optimaalinen hyödyntäminen oli toiveissa. Dorte Mandrupin toimisto lähti ensin tutkimaan auringon liikkeitä tontilla ja miten tontille saataisiin haalittua se vähäinen auringonvalo, joka siihen osui.

Loppuratkaisussa on muodostettu kaksi eri tasoa, joista toinen muodostaa maanpinnan, joka peittää saastuneen maan ja toinen pinta muodostaa katon. Niin sanottu maanpinta nousee kohti katto muodostaen mäen maantason ja katon välille. Mäki edesauttaa myös auringonvalon saannin mahdollisimman pitkälle ajalle. Mäen alle muodostuu jännittävä leikkitala, joka on käytössä erityisesti, kun pihalla on kylmä tai sataa.

Monipuolisen tilaohjelman mahdolluttaminen pienelle tontille onnistui eteisen ja sisääntulotilojen yhteiskäytöllä. Näin saatiin myös minimoitua käytävätila. Muihin tiloihin on pääsy yhteistilan kautta, joka on yksikön sydän. Näin yhteistilan kokoa saatiin suurennettua huomattavasti.

Kuva 6. Skanderborggade Day Care Center piti sijoittaa hyvin säännönmukaisesti suunniteltuun ympäristöön. (Dorte Mandrup Arkitekter).

Kuva 7. Päiväkodin pohjapiirros. (Dorte Mandrup Arkitekts)

Kuva 8. Koska pihaa ei löydy, on lapsilla mahdollisuus liikkua katolle rakennetulla leikkipihalla. (Dorte Mandrup Arkitekter)

”Kun jätät lapsen kepin kanssa ulos, hän kyllä viihdyttää itseään.
Aikuinen miettii, että miten tämä kehittää minua. Mitä minä
menetän, kun vain piirtelen kepillä hiekkaan? Lapsi ei ota sitä
niin vakavasti. Lapsen valintoja eivät rajaa ennakkoluulot ja pelot,
joita vanhemmat, koulu ja media meihin vähitellen istuttavat.”

Näyttelijä Riku Nieminen, Olivia 5/2012

3 Leikki-ikäisten psykologinen kehitys

Tässä työssä käsitellään paljolti 4-6 vuotiaiden suhdetta ympäristöönsä. Jotta voidaan ymmärtää, miten lapsi tulkitsee ympäristöään, on hyvä myös tietää, mitä lapselle tapahtuu tuossa iässä psykologisen kehityksen kannalta. Viitekehyksenä toimii tässä kuitenkin koko ajan lapsen suhde ympäristöönsä ja ympäristön vaikutus kehitykseen eikä niinkään yksittäisten ihmissuhteiden merkitys. On kuitenkin hyvä muistaa, että leikki-ikäisen kehityksessä läheisimmillä suhteilla on suurin merkitys, mutta ei tämän työn kannalta.

Lapsen kehitystä tarkkaillaan usein kognitiivisen kehityksen sekä maailmankuvan ja tunnekehityksen kautta. Lapsen kehityksen tutkiminen on erityisen tärkeää kasvatusopin kehityksessä, minkä takia aiheesta löytyy lukuisia tunnettuja teorioita. Tunnetuimpia niistä ovat Erik H. Erikssonin ja Jean Piaget'n teoriat.

3.1 Leikki-ikäisen maailmankuva

Maailmankuva on lapsella jatkuvassa muutoksessa, sillä lapsi kokee uusia asioita lähes päivittäin. Olennainen termi maailmankuvasta puhuttaessa on niin sanottu havaintokehä. Jokainen meistä tarkkailee maailmaa oman havaintokehänsä kautta. Valmiina olevat käsitykset asioista vaikuttavat siihen, miten uusi tieto havaitaan ja otetaan vastaan. Usein tieto, joka on ristiriidassa oman käsityksen kanssa, hylätään helposti. Oppiminen on kuitenkin juuri sitä, että muokataan uutta tietoa omaan maailmankuvaamme sopivaksi, vaikka se vaatisikin omien tietojen uudelleenmuodostusta. (Elkind 1978).

Maailmankuvan kehitykseen liittyy maailman tiedollisen kokemisen lisäksi eettinen, uskonnollinen ja esteettinen maailmankuva, jotka nivoutuvat yhteen ja muodostavat yksilöllisen maailmankuvan. Maailmankuvaan voidaan nähdä sisältyvän myös ihmisen kokemus siitä, mikä on oikea tapa toimia. Lapsen maailmankuva on jatkuvassa muutoksessa; maailmaa katsotaan oman maailmankuvan muodostaman kehityksen kautta ja tätä kehystä muutetaan uusien kokemusten myötä. Lapsen maailmankuvan syntymiseen vaikuttaa paljolti omat vanhemmat. (Takala, Takala 1980).

Erik H. Erikssonin teoria ihmisen kehityksestä jakaa elinkaaren kahdeksaan eri vaiheeseen, jossa jokaisessa on jokin kehitystehtävä, joka vaikuttaa persoonan kehitykseen. Kunkin kehitystehtävän onnistuminen nähdään kyseisen vaiheen suorittamisena ja reittinä kohti tasapainoisuutta. Hyvin suoritettu kehitystehtävä helpottaa seuraavassa kehitystehtävässä. Kun lapsi saavuttaa leikki-ikä, hän on juuri alkanut hahmottaa oman minuutensa. 2-3-vuotias lapsi tuntee aivan uusia tunteita; häpeää ja pelkoa, mutta toisaalta voitonriemua erilaisista kokeiluista. Varhaislapsuuden kehitystehtävänä on itsenäisyyden löytäminen. Tämä takia 2-3 vuotiaan lapsen tulisi antaa kokeilla rajojaan ja ympäristönsä rajoitteita. (Dunderfelt 2011).

Jo näin nuorena iässä voidaan nähdä ympäristön mahdollisuuksilla olevan vaikutusta. On selvää, että lapsi, joka elää ympäristössä, jossa on paljon rajoitteita ja paljon lapsilta kiellettyjä paikkoja, saa aivan erilaisen kuvan kuin lapsi, joka on saanut vapaasti temmeltää. Toisaalta, on hyvä muistaa, että 2-3 vuotiaan maailmankuva on vielä niin rajoitettu, ettei se osaa arvioida ympäristönsä laatua, vaan se arvioi enemmän omia mahdollisuuksiaan ja onnistumisiaan.

Varsinaisen leikki-ikä, noin 3-6-vuotiaan, kehitystehtävänä Eriksson näkee aloitteentekemisen kehittymisen vastakohtana sille, että lapsi kokee syyllisyyttä ja näin ei uskalla tehdä aloitetta. Tämän kehitysvaiheen onnistumisen uskotaan johtavan määrätietoisuuden kehittymiseen. Tässä vaiheessa lapsen maailman laajenee paljolti, kun oma ympäristö kasvaa kodin ulkopuolelle. Usein juuri leikki-ikäisenä lapsi saa ensimmäiset kaverinsa, aloittaa päiväkodissa ja näkee ja kokee uusia paikkoja ja tapoja toimia. Lapsen mielikuvitus on tässä vaiheessa valtava, kun lapsi kokee erilaisia tunteita aggressiivisuudesta mitä erilaisempiin vietteihin. Tässä vaiheessa lapsen tulee kuitenkin omaksua normeja ja käyttäytymistapoja. Juuri tämä mielikuvituksen ja mahdollisuuksien kasvamisen suhde kieltöihin ja normeihin vaikuttaa lapsen kokeemukseen siitä, mitä itse uskalletaan tehdä. Määrätietoisuudella viitataan siihen, että lapsi voi leikkimielisesti kokeilla ja kuvitella eri asioita ilman syyllisyyttä tai pelkoa rangaistuksesta. (Dunderfelt 2011).

Suuri ero, mikä on aikuisen ja lapsen maailmankuvan välillä on lapsen maailman konkreettisuus. Lapselle maailma on sitä, minkä voi nähdä ja kokea ja sitä myöten ympäristöllä ja sen antamalla virikkeillä ja mahdollisuuksilla on suuri vaikutus. Aikuisen maailma muodostuu enemmän abstrakteista asioista: suunnittelusta ja organisoinnista, yhteiskunnassa pärjäämisestä. (Dunderfelt 2011).

Leikki-ikäisen lapsen maailmankuva kehittyä vauhdikkaasti ja ottaa vaikutteita koko ympäristöstä. Tähän lukeutuu myös televisio ja lastenkirjat. (Takala & Takala 1980). Tänä päivänä myös tietokonepeleillä

on suuri vaikutus siihen, mitä lapsi ympäristössään kokee. On hyvä muistaa, että tässä vaiheessa lapsi vasta oppii, mikä on oikein ja väärin. Tämän takia ei saisi olettaa, että lapsi osaa automaattisesti päätellä, että jokin ei ole reaali maailmasta.

Maailma hahmotetaan omasta lähiympäristöstä käsin ja suhteutetaan siihen. Vähitellen lapsi alkaa kuvitella, mitä on jossain siellä, jota ei voi nähdä, mutta voi kuvitella. Lapsen maailmankuvan kehitys on kuitenkin muutoksessa informaatiotulvan kasvaessa. (Takala, Takala 1980). Yhä usempi lapsi pääsee matkustamaan jo leikki-ikäisenä ja voi nähdä uutisista, mitä jossain muualla on. Näin pääsee hahmottamaan, mitä jossain muualla on ja millaisia etäisyyksiä sinne muualle on.

3.2 Kognitiivinen kehitys

3.2.1 Aivojen kehitys 0-6-vuotiaalla

Ronald Kotulak toteaa kirjassaan Inside the Brain luonnon antavan rakennusmateriaalit ja lapsen hoivan toimivan arkkitehtina lapsen ajattelun kehityksessä. Lapsen aivot kehittyvät hurjaa vauhtia syntymästä lähtien syttyen jokaisesta ärsykkeestä. Lapsen aivojen synapsit, eräänkaltainen johdotus, on valtaisa juuri vauva-ikäällä, kun evoluutio varmistaa, että lapsella on kyky pystyä sopeutumaan mihin tahansa ympäristöön. Noin kahdeksan kuukauden iästä eteenpäin nämä synapsit alkavat vähetä kunnes ne noin kymmenen vuotiaana vakiinnuttavat määränsä. Ympäristöllä on todettu olevan selkeä vaikutus lapsen älykkyyden kehitykseen. Virikkeiden puute johtaa eri kykyjen ja aistien heikkenemiseen, kun taas erittäin virikkeellinen ympäristö voi edesauttaa esimerkiksi ennen aikaisesta syntyneiden vauvojen kehitystä. (Kotulak 1996). Kielen kuulemisella on suuri vaikutus lapsen aivojen kehitykseen. Synapsien väheneminen vauvaiän jälkeen on syy muun muassa siihen, että aikuisena on lähes mahdoton oppia joiden vieraiden kielten äänteitä, kun vauvalla on valmius kaikkeen.

3.2.2 Leikki-ikäisen ajattelu

Kognitiivisella kehityksellä viitataan kokonaisuutena ihmisen tiedonkäsittelyn kehitykseen, johon sisältyvät havainnot, aistit, muisti, kieli ja oppiminen. Kognitiivinen tutkimus on hyvin laaja-alaista, sillä se perehtyy myös siihen, millä perusteella ihminen havaitsee ja oppii eri asioita ja mitä ei. Tähän perustuu myös aiemmin mainittu havaintoke-

hä. Lasten kognitiivisen kehityksen tutkiminen on ollut hyvin laaja-alaista.

Lapsen kognitiiviseen kehitykseen vaikuttaa erityisesti lapsen äiti. Elardo, Bradley, ja Caldwell (1977) totesivat muun muassa, että äidin läsnäolo, kielellinen ja emotionaalinen reagointikyky samoin kuin leikkivälineiden saatavuus vaikuttivat lapsen kielen kehitykseen. Aiemassa tutkimuksessaan 1975 he totesivat äidin läsnäololla olevan vaikutusta myös lapsen älylliseen kehitykseen. On myös huomattu, että lapsen saamat kinesteettiset ärsykkeet hyvin nuorella iällä vaikuttavat muun muassa lapsen fyysisen hahmotuskyvyn ja etäisyyksien hahmottamisen kehitykseen. (Altman, Wohlwill 1978). Wachs (1976) totesi, että kotiympäristön säännölliset rutiinit edesauttoivat erityisesti alle 3-vuotiaan lapsen kognitiivisessa kehityksessä.

Jean Piaget (1896-1980) on ehkä tunnetuin kognitiivisen psykologian tutkija, jonka tutkimukset keskittyivät paljolti lapsiin. Hän kehitti paljolti myös alan tutkimusmenetelmiä. Piaget on jakanut kognitiivisen kehityksen neljään eri kauteen. Leikki-ikäinen lapsi elää ns. esioperationaalista kautta, jota määrää määrää välitön havaintovaikutelma. Piaget'n mukaan lapsen ajattelu on tällöin keskeistynyttä, mikä viittaa siihen, että havaintojen tulkitsemista määrää suoraan se, mitä lapsi kyseisellä hetkellä havaitsee. (Elkind 1980). Esimerkiksi, leikki-ikäinen lapsi näkee paperilla olevan viivan yhtenäisenä, se alkaa ja loppuu, sillä on paksuus ja väri, kun taas kouluikäinen lapsi saattaa ymmärtää jo viivan jatkuvuuden ja suunnan eikä pelkkää fyysistä olemassaoloa.

Esi-operationaalinen kausi sijoittuu 2-6-ikävuoden väliin. Tässä vaiheessa lapsen on vielä vaikea hahmottaa konkreettisten asioiden muu-
tosta; että vesi maljassa voi olla yhtä paljon kuin vesi lasissa. Lapsen on myös vaikea kuvitella päässään muutosta, asiat ovat juuri niin kuin ne havaitaan. Esi-operationaalisen kauden tunnusmerkki erilaisten symbolisten representaatioiden esiintyminen lapsen ajattelussa. Lapsi harrastaa tällöin paljon jäljittelyä ja saattaa purkaa muistamiaan turhaumiaan leikeissään. Asiat edustavat aina jotain lapsen mielessä. Tässä vaiheessa merkitykset ovat hyvin henkilökohtaisia. Jos lapsi on pudonnut pyörän selästä, pyörä edustaa ehkä itkua ja kipua. Tämä ajattelu häviää myöhemmin nopeasti ja lapsi alkaa sitoa eri asiat niiden yleisiin toimintoihin. (Takala & Takala 1980).

Lapsi siis antaa ympäristössään esiintyville asioille erilaisen merkityksen kuin aikuinen riippuen täysin yksittäisistä kokemuksista.

Leikki-ikäisen myöhempää aikaa (noin 4-6-vuotiaat) kutsutaan intuitiivisen ajattelun kaudeksi. Tämä nimitys tulee siitä, että lapsella on tällöin valmius monenlaisiin ajattelutoimintoihin, mutta ei ole itse täysin selvillä, millaisia sääntöjä noudattaa ajattelussaan. Lapsi ei myöskään tiedosta

vielä, miten päättyy johonkin tulokseen, koska nämä ajattelukaavat ovat paljolti ympäristöstä tulleita tiedostamatta annettuja ajatuskaavoja. (Takala, Takala 1980).

Esi-operationaalisen kauden suuria vaikuttajia on kielen kehittyminen ja tätä myötä myös ajattelun kehittyminen. Lapsen ajattelua ei kuitenkaan voida tässä vaiheessa typistää pelkästään suorien representatioiden hallitsemiseen. Lapsi harjoittelee asioita leikkimällä. Leikissä ei voida käyttää oikeita esineitä, joten usein tuoli edustaa autoa, kivi kilpikonaa ja niin edespäin. Lapsi saattaa imitoida jotain näkemäänsä hyvinkin paljon myöhemmin kuin on sen kokenut ja imitaatio on esitys siitä, miten lapsi on tilanteen kokenut. (Elkind 1980).

Kun lapsi alkaa lähentelemään koulu-ikää, lähestytään niin kutsuttua konkreettisten operaatioiden kautta, jolloin lapsi pystyy jo päättämään asioita aikaisempien havaintojensa perusteella. Tätä edesauttaa se, että lapsi pääsee itse kokeilemaan erilaisia syy-yhteys-suhteita. (Takala, Takala 1980).

3.2.3 Havaitsemisen erilaisuus

Leikki-ikäinen hallitsee jo ympäristönsä perusteet ja on fyysisesti kykeneväinen tutkimaan asioita ympärillään. Lapsi koittaa opetella ympäristön logiikkaa ja luonnon toimintaa. 4-6-vuotias on erittäin tiedonhakuinen ja tämän takia kaipaakin paljon virikkeitä ympärilleen. Lapsen tapa oppia on hyvin konkretiaan sidottu, joten asiat opitaan käytännön kokemisen kautta.

Lapsen ajattelu on tässä vaiheessa myös sen takia erilaista vielä, sillä useimmat eivät osaa lukea. David Elkindin ja Weissin tutkimuksessa 1967 todettiin, että alle kouluikäiset lapset luettelivat kuvissa näkemiään esineitä sattumanvaraisessa järjestyksessä, kun taas jo lukemaanoppineet luettelivat ne yleensä vasemmalta oikealle. Kuvakortteja oli sekä järjestyksessä että epäjärjestyksessä. Epäjärjestyksessä olevista kuvakorteista alle kouluikäiset muistivat kuvia selkeästi huonommin kuin kouluikäiset.

Leikki-ikäinen on lapsi on oppinut perustaidot ympäristönsä tarkkailusta, mutta oppii yhä lisää paljolti leikin kautta. Lapsi kokeilee ympäristöään fantasian ja erilaisten roolien kautta. (McDevitt & Ormrod 2002, cit. Said 2007). Lapsen ympäristö antaa tietyt mahdollisuudet liikkumiseen ja leikkimiseen ja niissä rajoissa lapsi kokeilee mitä mahdollisuuksia tällä on fyysisesti ja mielikuvituksessaan. Visuaaliset, kuulo- ja tuntohavainnot edesauttavat lapsen kognitiivista

kehitystä paljolti. Havaitsemisen tarkkuus kasvaa lapsella tarjoumarikkaassa ympäristössä välittömästi. On muun muassa todettu, että paljon sairaalassa aikaa viettävien lasten havainnointikyky paranee huomattavasti, kun lapsi viedään sairaalan puutarhaa verrattuna sairaalan normaaliympäristöön. Lapsen ympäristön rikkaus antaa mahdollisuuksia kokeilla erilaisia asioita ja rooleja, mikä taas rikastaa lapsen mielikuvitusta ja kognitiivista kehitystä. Kognitiivinen kehitys edesauttaa lapsen sosiaalista kehitystä, omien tunteidensa hallitsemista ja ihmissuhteiden luomisessa. (Said 2007).

3.3 Sosiaalinen kehitys

Lapsen oppiminen tapahtuu lähes täysin muilta ihmisiltä. Leikki-ikäinen lapsi on alkanut hahmottaa oman olemassaolonsa ja suhteensa maailmaan. Sopeutuakseen siihen lapsi yrittää oppia ympäristöstään, miten eri tilanteissa toimitaan. Leikki-ikäinen lapsi näkee ottaa mallia käyttäytymismalleista ympäristössään. (Dunderfelt 2011).

Sosiaaliseen kehitykseen liittyy käytösmallien oppimisen lisäksi paljolti myös moraalin, oikean ja väärän oppiminen. Michael Siegal toteaa kirjassaan *Fairness in children* (1982) moraalin kehityksen vaativan vähintään seuraavan neljän asian yhdistelmää: kognitiivinen kehitys, ympäristössä koetut ongelmarakenteet, aikuisten ohjaus ja auktoriteetti ja vertaisryhmän vaikutus. Kognitiivisellä kehityksellä on selkeästi oma roolinsa tässä, sillä jotta lapsi pystyisi kokemaan myötätuntoa, tämän pitää pystyä kuvittelemaan toisen ihmisen tarkoituksella tilanteessa.

Moraalinen kehitys on jaettavissa kolmeen kauteen. Leikki-ikäinen lapsi on ensimmäisessä vaiheessa, jossa käsitykset siitä, mikä on oikea ja väärin tulevat lähinnä ympärillä olevilta aikuisilta ja heidän sanomistaan säännöistä. Kouluikäinen lapsi alkaa hahmottaa oikeaa ja väärää jo omien kokemuksien myötä, varsinkin vertaisryhmässään, vaikkakin aikuisella on yhä suuri vaikutus. Nuoruuteen tullessaan ihminen alkaa jo omaksua periaatteita muualtakin kuin ulkoatulleista säännöistä ja osaa päätellä asioita itse, vaikkakin omalla lähiympäristöllä ja vertaisryhmillä on suuri vaikutus. Monet jäävät tälle tasolle, mutta korkeimpana tasona voidaan nähdä ajattelutapa, jossa oikeudellisuutta osataan arvioida tilanteen mukaan, eikä mistään suorista säännöistä. (Siegal 1982).

Moraalin kehitys on nähtävissä ympäristön kannalta tärkeäksi erityisesti, että lapsi ymmärtää jakamisen, yhteisen hyvän ja yhteisöllisyyden. Leikki-ikäisen saavuttamista pidetään tärkeänä ehkä juuri siksi, että vaikka alle 3-vuotias lapsikin leikkii, on se useimmiten itsekseen leikkimistä

kun taas 3-6-vuotias leikkii enimmäkseen muiden kanssa, mikä vaatii jo lapselta yhteistyökykyä ja jakamista, vaikka se alkuun vaikeaa onkin. Tässä vaiheessa mielenkiinto leikkimiseen on tärkeää lapselle paljolti oman oppimisen kannalta. (Siegal 1982).

3.4 Yhteenveto

On selvää, että leikki-ikäiselle lapselle juuri leikki ja uudet kokemukset auttavat oppimaan. Ympäristöllä on tässä suuri merkitys, puhutaan sitten ympäröivistä ihmisistä tai fyysisestä ympäristöstä. Lapsen oppiminen tapahtuu omien kokemusten kautta, vaikka ympäröivillä ajatusmalleilla ja käsityksillä on myös lapsen ajatteluun vaikutuksensa. Ympäristöstä löytyvät mahdollisuudet vaikuttavat lapsen kehitykseen ja uskoon omista mahdollisuuksista ja kyvyistä. Sillä on vaikutusta lapsen maailmankuvaan kokonaisuudessaan ja suhteeseen ympäröivään yhteiskuntaan.

4 Ympäristön vaikutus lapsiin ja lasten mahdollisuus vaikuttaa siihen

Kun leikki-ikäiselle lapselle puhutaan ympäristöstä, tämä käsittää sen omana lähiympäristönään; sellaisena alueena, jossa lapsi itse pääsee liikkumaan ja leikkimään. Koti, sen naapurit, leikkipaikat ja muut tutut paikat muodostavat lapsen käsityksen ympäristöstä. Tämä ympäristö laajenee lapsen kasvaessa vähitellen. Se laajempi ympäristökäsitys, johon lapsella ei ole pääsyä, tulee pitkälti muiden ympäröivien ihmisten antamista käsityksistä.

4.1 Implikaatio ympäristön ja lapsen välillä

Ympäristön vaikutusta lapsiin on tutkittu viime vuosina melko paljon ja sen ympärille on muodostunut omat terminsä ja teoriansa. Angloamerikkalaisella kielialueella käytetään termiä lapsuuden maantiede (children's geographies). Aiheeseen liittyen julkaistaan myös kansainvälistä, monitieteellistä lehteä *Children's Geographies* (Taylor & Francis). Lasten ja ympäristön vuorovaikutukseen perehtyneet tutkijat ovat pitkälti yhteiskunnallisesti suuntautuneita, jolloin näkökulma on pitkälti ympäröivän yhteiskunnan vaikutuksen arviointi. Vähitellen ollaan siirrytty tutkimaan myös ympäristön hahmottamisen ja tilatajun taitoihin. Tällä hetkellä Suomessa tehdään tutkimusta ympäristön vaikutuksesta esimerkiksi Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksella. (Raittila 2008).

Oppiminen on yhteivaikutusta lapsen oman toiminnan seuraamuksista, häntä ohjaavista aikuisista ja ympäristön tarjoumista. (Gibson 1966, cit. Horelli & Vepsä 1995). Näin ollen yksittäinen tekijä ei pysty luomaan lapselle parasta mahdollista kasvuympäristöä, vaan se vaatii kaikkien tekijöiden yhteisvaikutusta. Laadukas ja tarjoumarikas ympäristö ei ole lapselle hyödyksi, jos lapsea ohjaavat aikuiset eivät kannusta lasta ympäristön käyttöön. Ympäristö parhaimmillaan antaa lapselle erilaisia mahdollisuuksia kokeilla ja näin oppia. Tämä koskee sekä fyysistä että sosiaalista ympäristöä. Ympäristöllä ja tiloilla on todistetusti merkitystä persoonan kehitykseen. (Koskela 1994). Ihmispersoonalle tilat ovat harvoin objektiivisesti koettuja paikkoja, vaan jokaiselle paikalle annetaan merkityksiä. Erityisesti lapset sitovat tiloihin merkityksiä. Samalle paikalle saatetaan antaa useitakin merkityksiä. (Relph 1986). Lapsi yhdistää paikkoihin suoranaisesti siellä koettuja asioita. Paikkaan saattaa liittyä esimerkiksi kiireen tunne tai ehkä jonkinlainen jännitys, riippuen myös paljolti, millaisen vaikutelman vanhemmat ja muut lasta ympäröi-

vät ihmiset haluavat antaa.

Ympäristön vaikutus lapseen voidaan jaotella suoraan ja epäsuoraan. Suora vaikutus on ympäristön ja sen elementtien vaikutusta lapseen itseensä, kun taas epäsuorassa ympäristö vaikuttaa johonkin toiseen tekijään, jolla taas on vaikutusta lapseen. Epäsuoralla vaikutuksella on suurempi vaikutus, mitä pienempi lapsi on, sillä lapsen mahdollisuudet päästä tutkimaan omaa ympäristöään ovat heikommat pienempänä, joten muiden antamat vaikutteet ja virikkeet ovat tärkeämmässä asemassa. (Parke 1978). Voisi nähdä, että esimerkiksi lapsen vanhempien käsitys ympäristön turvallisuudesta ja laadusta vaikuttaa lapseen, samoin sisarusten käsitykset.

Ympäristön vaikutuksen tutkimus ei ole kovinkaan yksioikoista, kuten humanistiset tutkimusalat yleensäkin. Tutkimusprosessissa on hyvin vaikea asettaa globaaleja hypoteeseja, sillä suhtautuminen ympäristöön vaihtelee yhteisöittäin. Ihmisen käsitykseen omasta ympäristöstään vaikuttavat sekä omat kokemukset ja tavat, mutta tämän lisäksi mukana on tieteen mukana tuoma tietous ympäristöstä ja sen toiminnasta. (Raittila 2008). Toisin sanoen, sama tila ja ympäristö voi merkitä eri ihmisille hyvinkin eri asioita. Tämä aikaansaa sen, että aiheen tutkiminen on koko prosessin tutkimista lapsen ja ympäristön välillä eikä niinkään pelkästään ympäristön aiheuttamien seuraamusten tutkimista. Juuri tämän vuoksi lapsien mukaanottaminen suunnitteluprosessissa auttaisi omaksumaan kyseisen yhteisön ja ympäristön ongelmia ja tavoitteita.

4.2 Lapset mukaan suunnitteluun

4.2.1 Mikä on lapsen osuus suunnittelussa?

Ympäristön suunnittelu nähdään usein pitkäaikaisena projektina, jonka byrokraattisiin kiemuroihin ja hitaisiin muutoksiin lapset eivät kykene. Suunnitteluun osallistuminen tulisi nähdä kuitenkin myös pienten yksittäisten tekojen summana ja pitkällä tähtäimellä lapsen mielenkiinnon herättämistä ympäristöään kohtaan myös koulutuksen avulla. (Chawla 2002). Vaikuttaminen voi olla hyvin pieniä asioita; roskien keräämistä, ympäristövihkosten viemistä koulusta kotiin tai ainoastaan ympäristöön vaikuttamisen oppimista.

Lasten osallistumista ympäristön suunnitteluun ei ole tutkittu juurikaan, sillä lapset harvoin pääsevät vaikuttamaan merkittäviin suunnittelutoimintoihin. UNESCO on ollut voimakkaasti mukana projekteissa,

joiden tarjoituksena on ollut lisätä ekologisten kaupunkien rakentamista ja samalla tehdä näistä ympäristöistä lapsiystävällisempiä lasten avustuksella. Näiden projektien seurauksena David Driskoll (2002) kokosi yhteen kirjan

Creating better cities for children. Kirjassa käydään läpi syitä, miten lapset voitaisiin ottaa mukaan suunnitteluprosessiin ja miksi heidän pitäisi olla mukana.

Lapset koetaan huonoiksi ympäristönsä suunnittelijoiksi, koska heitä pidetään kokemattomina, epärealistisina ja epäpätevinä. Lasten osallistumista kaupunkien suunnitteluun voidaan kuitenkin pitää sijoituksena tulevaisuuteen, sillä se sitouttaa lasta omaan ympäristöönsä ja lisää yhteisöllisyyden tunnetta. Ympäristö voi toimia joko lapsen kehityksen edesauttajana tai sen estäjänä. Lapselle sopiva ympäristö, on useimmiten laadukas ympäristö myös muille. Yhä urbanisoituva ympäristö on yhä hankalampi suunnitella. (Driskoll 2002).

YK on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana todennut monesti, että lasten ja nuorten tarpeet tulee ottaa erityiseen huomioon, erityisesti heidän elinympäristönsä suunnittelussa. Samassa on myös todettu, että lasten ajatukset ja luovuus tulee ottaa huomioon ympäristöä suunniteltaessa. On itsestäänselvää, että lapset ryhmänä ovat yhteiskunnassa pisimpään vaikuttavia, minkä takia olisikin loogista, että lapset saisivat vaikuttaa pitkällä tähtäimellä. Tämän vuoksi lasten suunnitteluun mukaan ottaminen olisi pitkän tähtäimen sijoitus kestävä kehityksen yhteiskuntaan. Tätä kautta lapset saava taitoa ja tietoa kestävämmän ympäristön rakentamisesta, kun oikea asenne omasta asemasta ja vaikutusmahdollisuuksista annetaan lapselle jo nuorena. Kun lapsi otetaan prosessiin mukaan nuorena, se saavat tietoisuuden ja tavan ympäristöstään, joka kestää halki elämän. Lapsien tulisi olla osana suunnitteluprosessia eikä niinkään ulkopuolisina konsultteina. Lasten mukaantuomisen muita etuja ovat myös se, että lapset ovat juuri lähiympäristön parhaita asiantuntijoita, sillä se on yleensä ainut heidän tuntemansa ympäristö. (Chawla 2002).

Tilbury mainitsee kirjassaan Environmental education for sustainability (1995), että oppiakseen tehokkaasti kestävästä kehityksestä, lasten tulee saada yleistä koulutusta sekä ympäristöstä yleisenä käsitteenä ja juuri ympäristöstä, jossa he itse elävät. Tämän lisäksi lapsille tulisi opettaa, miten eri ympäristöasioihin vaikutetaan. (Chawla 2002).

Kuitenkin lapsen rooli oman ympäristönsä luojana antaa lapselle käsityksen omasta merkityksestä ja antaa mahdollisuuden kokeilla rooliaan aikuisena. Lapsi joutuu tilanteessa ratkaisemaan ristiriitoja ja miettimään, miten maailma voitaisiin järjestää fyysisten elementtien avulla. (Horelli & Vepsä 1995).

Lasten kanssa suunnittelu on usein keskustelua erilaisista paikoista ja niiden sijoittelusta. (Horelli & Vepsä 1995). Juuri keskustelu onkin

paras tapa selvittää, mikä on lapselle mieluinen ympäristö. Nagy & Baird (1978) huomasivat tutkimuksissaan, että vaikka lapset eivät omassa suunnittelussaan matki omaa ympäristöään, heillä ei vielä 10-vuotiaanakaan valmiutta suunnitella hypoteettista ympäristöä. Lapset eivät kyenneet sijoittamaan toimintoja siten, kuin se olisi heille mielekkäintä, vaikka tehtävänanto näin oletti. Asiaa vahvisti myös se, etteivät lapset pystyneet arvioimaan ikätoveriensa tekemien suunnitelmien mielekkyyttä. (Altman & Wohlwill 1978). Ei siis ole mielekästä antaa lapselle suoranaista tehtävää sijoitta toimintoja suurelle alueelle, vaan ennemminkin pohtia lasten kanssa keskustelemalla ympäristön mieluisuudesta ja mahdollisuuksista.

Kun lapsi otetaan mukaan projektiin, jossa sille annetaan tehtäviä, on erityisen tärkeää, että lapsen ikä otetaan huomioon ja asiat osataan selittää lapselle sopivin termein. (Chawla 2002). Tämä kuulostaa itsestään selvyydeltä, mutta tulee yhä tärkeämmäksi juuri sen takia, että lapsen mielenkiinto vähenee, jos kokee, ettei ymmärrä tehtävän tarkoitusta tai etenemistä. Lapsen kohdalla mielenkiinnon ylläpitäminen on jatkuva prosessi, sillä huonot kokemukset lapsena saattavat seurata kauan ja vähentää lapsen mielikuvaa osallistumisen mielekkyydestä. Kuten aiemmin jo todettiin, näiden tehtävien tulee olla ennemminkin mielikuviin liittyviä eikä niinkään ympäristöä suoraan analysoivia tai järjesteleviä.

Lasten projekteihin mukaanottaminen saattaa joissain tilanteissa tarkoittaa, että mukaan otetaan lapsia edustava osapuoli. Erityisesti pitkissä prosesseissa, lähes kaikissa ympäristöön liittyvissä päätöksentekokoelimissa, lapsilla tulisi olla oma edustajansa, joka ymmärtää lapsen tarpeet. Tämä vaatii tietysti paljon myös kyseiseltä edustajalta. Yleisesti ottaen lapsien mukaan ottaminen ympäristön suunnitteluun tulisi olla osana menettelytapoja eikä erillinen sektorinsa. (Chawla 2002).

4.2.2 Lapsiystävällinen ympäristö aikuisten luomana

Miten sitten saadaan aikuiset luomaan ympäristöä, joka on lapselle mieluisaa? Kysymys on hyvin monitasoinen. Aikuisilla on mahdollisuus sekä kehittää lapsiystävällistä ympäristöä käyttämällä omaa tietotaitoaan ja mielikuvitustaan tai ottaa lapset mukaan suunnitteluun.

Yhtenä keinona on käytetty esimerkiksi opettajien haastaminen miettimään omaa lapsuusympäristöään piirtämällä esimerkiksi kartta. Näin moni huomaa, kuinka yhä aikuisiällä lapsuuden paikat sidotaan siihen, mitä kussakin paikassa on voinut tehdä. Lapsi haluaa luoda oman maailmansa ja muokata ympäristöään mahdollisuuksien mukaan. (Strong-Wilson & Ellis 2007) Tämä on helposti todistettavissa

lasten lumilinnnoilla ja sisätiloihin rakennettavilla omilla koloilla. Monesti ruokapöydän alle on helppo rakentaa oma maailmansa tai jopa omaan telttaan, jonne voi tuoda omat tavaransa. Ehkä jokaisen vanhemman pitäisi kyseenalaistaa, miksi lasta kielletään tekemästä jotain. Onko kyseessä periaate, ja jos on, onko se aiheellinen? Vai onko kyseessä turvallisuusseikka? Pitää lasta suojella jokaiselta kuhmulta vai pitäisikö se nähdä vain opetuksena maan painovoimasta tai liian lujan vauhdin seurauksista?

Kuinka syntyy kohtaamispaikka? Oletamme, arkkitehtuurilla on voima määritellä kohtaamispaikkoja. Kuitenkin ihmiset tapaavat missä tahansa – paikoissa joita ei ole varta vasten suunniteltu sitä varten, puitten alla, syrjäseudun ainoalla huoltoasemalla ja aurinkoisessa kadunkulmassa. Tahattomasti syntynyt kohtaamispaikka on yhtä arvokas kuin sellainen, jossa arkkitehtuuri on suunniteltu tukemaan kanssakäymistä. (mfa.fi)

5 Mikä on hyvä ympäristö lapsille?

”Lapsi kaipaa turvallista ympäristöä, jossa pystyy hahmottamaan, mitä tapahtuu missäkin. Toisaalta lapsi kehittyy sen mukaan, mitä monipuolisempi ympäristö tällä on, mitä enemmän seikkailuja.” Horelli (1995)

5.1 Hyvän ympäristön määrittely

Sääntöjen luominen sille, mikä on lapselle hyvä ympäristö, on lähes mahdotonta. Samaan kysymykseen sisältyy myös omat käsityksemme siitä, mikä on hyvän ympäristön ja sen järjestelyn tavoitteena. Onko tavoitteena luoda lapselle mieleinen fyysinen ympäristö vai ympäristö, jossa lapsi pääsee osallistumaan demokraattisesti; lapselle yhteiskunnallisesti hyvää ympäristöä? (Raittila 2008). Kysymys johtaa kasvatustieteiden perimmäisiin kysymyksiin: Mitä hyvä kasvatustutkimus lopulta tavoittelee? Hyvän ympäristönä perinteisesti nähty ns. melukylä-malli saattaa luoda ideaalia, yhteisöllistä lapsuutta, mutta jossain määrin lapsen ympäristön tulee valmistaa lasta aikuisuuteen ja vastuullisena toimimiseen omassa ympäristössään. Lapsen on opittava myös selviämään erilaisissa ympäristöissä ja nähtävä niiden kehityspotentiaali.

Miten paljon yksittäiset tekijät voivat siihen vaikuttaa? Kuten luvussa 3 huomattiin, lapsi oppii ympäristönsä virikkeistä ja tekee omat johtopäätöksensä. Tästä päästään kysymykseen: Mitkä tekijät ovat tärkeimpiä lapsen kasvun ja oppimisen kannalta ja mihin eri tekijät johtavat?

Lapsi kaipaa yleisellä tasolla ympäristöltä tarkoituksenmukaisuutta ja aisteille virikkeellistä ympäristöä. Mahdollisuudet liikkumiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen tukevat erityisesti lapsen kiintymistä paikkaan. Lapsi kaipaa sekä turvaa, että muuntuvuutta. Luonto on lapselle usein luontaisempi ympäristö juuri sen muuntuvuuden ja muunnettavuuden vuoksi. Luonnossa lapsella on usein myös paremmat mahdollisuudet liikkua. Fjorfort (cit. Said 2007) totesi, että suomalaiset lapset kokivat metsän paikaksi, jossa mahdollisuudet leikkeihin ja muunteluun olivat hyvät. Samoin huomattiin, että lasten fyysiset kyvyt ja liikkuvuus kasvoivat metsäympäristössä. Lapselle ympäristön

antamat mahdollisuudet ja mielekkyys saattavat olla suuremmassa roolissa kuin aikuisella. Lapsi saattaa haluta palata kouluun kellon soituakin tai palata sairaalaan poispäästyäänkin, jos lapsi kokee kyseisen ympäristön viihtyisäksi ja mahdollisuuksia tarjovaksi. (Said 2007).

5.2 Laatutekijöiden tutkiminen

Arkkitehtuuri ei ole empiirinen tiede, vaan sen ratkaisut nojautuvat teknisten syiden lisäksi käytäntöön ja taiteelliseen ilmaisuun. Kuitenkin, kun tavoitteena on ympäristön avulla saada selkeitä tuloksia, ympäristön eri tekijöiden empiirisestä tutkimuksesta tulee entistä tärkeämpää. Aiheen tutkiminen vaatii paljon myös tutkimusmenetelmiltä. Lapset ovat yleisesti ottaen hankala kohde, koska vastauksiin vaikuttaa usein paljon muukin kuin lapsen oma suora mielipide. Erityisen hankalaa on tutkia alle kouluikäisten lasten mielipiteitä lukutaidon puuttumisen vuoksi. Tällöin kyseeseen tulee havainnointi ja haastattelu. Kyttä, Broberg ja Kahila (2012) ovat tutkineet lasten suosikkipaikkoja Soft GIS-menetelmän avulla, jos lapset tietokoneavusteisesti merkitsevät kartalle kotipaikkansa ja paikkoja, jossa he mielellään ovat. Ympäristön vaikutusta lapsiin on tutkittu erityisesti terveydenhuoltoon liittyvissä tiloissa. Terveystienhuollon tiloissa potilaiden viihtyvyydellä on taloudellista merkitystä. Erityisesti lasten kannalta mielekkään sairaalaympäristön luominen on tärkeää. Sairaalaympäristö herättää usein lapsissa jännitystä ja pelkoa sen erilaisten äänien, hajujen ja tuntemattomien ihmisten takia. Tutkittaessa tieteellisiä tuloksia erilaisista ympäristön vaikuttimista, voitiin päätellä, että ympäristössä on erityisen tärkeää, että ympäristössä näkyy, että se on luotu omalle ikäryhmälle. Kun oli kyseessä esimerkiksi lastenlääkäriin odotustila, teini-ikäiset eivät viihtyneet tilassa, jos se vaikutti ainoastaan pienemmille lapsille suunnatulta. Myös oman vertaisryhmän, omien vanhempien ja muiden tukihenkilöiden läsnäolo ja mahdollisuudet huomioitiin ympäristöä arvioitaessa. (Norton-Westwood 2012). Vaikka kyseessä on ollut tutkimus ainoastaan terveydenhuollon tiloista, on huomattava, että kyseessä ovat juuri tilat, joissa lapsen viihtyvyys on tärkeää muistakin kuin kasvatuksellisista syistä. Toisaalta, ympäristön soveltuminen myös omalle vertaisryhmälle on ymmärrettävää yleisestikin. Haastattellessani 6-7 vuotiaita (25.2.2012) tärkeimmiksi paikoiksi omassa elinympäristössä mainittiin oma huone, ja usein juuri siksi, että siellä voi pelata tietokonepelejä, erityisesti poikien osalta. Tytöt taas usein sanoivat lukevansa omassa huoneessaan. Kun samaa kysyttiin 5-6 vuotialta, oma piha ja erilaiset leikkipaikat nousivat tärkeimmiksi. Voisiko tässäkin nähdä, että 7-8-vuotiaat eivät enää näe leikkipaikkoja sopivaksi oman ikäisilleen, se koetaan lapselliseksi eivät-

kä muutkaan samanikäiset käy siellä.

Kun aikuiset suunnittelevat tiloja lapselle, on suunnittelulähtökohtana useimmiten aikuisen oma mielikuva siitä, millainen on lapselle mieluisa ympäristö. Vaikka tämä kuulostaakin varsin loogiselta, ei lasten ja aikuisten ympäristön arvottaminen toimi samankaltaisesti. Kun aikuinen arvostaa esteettisesti laadukasta ympäristöä, jossa värit muodot ovat suuressa asemassa, lapsi arvottaa paikan sen toiminnallisuuden perusteella. Lapselle tila on juuri sen arvoinen, mitä siellä voi tehdä. (Christensen 2003, cit. Said 2007). Lapselle tilan arvoa lisää huomattavasti mahdollisuus muunnella tilaa. Mitä vähemmän lapsi pystyy vaikuttamaan tilaan sitä vähemmän lapsi pystyy sitouttamaan itseään kyseiseen paikkaan. Esimerkiksi koulut, lastentarhat, sairaalat ja muut julkiset tilat, joissa lapset liikkuvat, ovat usein senkin takia lapsille vieraannuttavia, että lapsi kokee, ettei pysty muokkaamaan millään tavalla ympäristöään ja turhautuu tästä. Nämä ovat usein myös niitä tiloja, joissa lapset viettävät suuren osan päivästään. Lopulta lapsi päätyy siihen johtopäätökseen, että ympäristöään ei ole mahdollista muokata. (Said 2007).

Kirjassaan *Classroom interactions in literacy* Bearne, Dombey ja Grainger (2003) toteavat, että ympäristön tavoitteena on vuorovaikutus lasten välillä, joka lisää lapsen oppimista ja ajattelua. Tästä voidaan päätellä, että ympäristön tulisi mahdollistaa sosiaalinen vuorovaikutus, joka itsessään lisää oppimista ja ajattelua. Luvussa 3 todettiin, että moraalien kehityksen osatekijöitä ovat kognitiivinen kehitys, ympäristössä koetut ongelmarakenteet, aikuisten ohjaus ja auktoriteetti ja vertaisryhmän vaikutus. Ympäristön luomat mahdollisuudet erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin vaikuttavat lapsen oppimiseen ja tätä myötä, myös moraaliseen kehitykseen. Tämä johtopäätelmä on kuitenkin hätäinen, sillä ympäristön vaikutus on vain yksi kolmesta tekijästä lapsen kehityksessä; myös perimällä ja lapsen omalla minällä on asiaan vaikutuksensa. Jokaisella näistä kolmesta tekijästä on erilainen vaikutus riippuen yksilöstä. On myös hyvä erottaa toisistaan kaksi eri termiä: ympäristö ja fyysinen ympäristö. Ympäristöllä viitataan psykologiassa lapsen kokonaisympäristöön, johon sisältyvät ympäröivät ihmiset, yhteiskunta ja fyysinen ympäristö. Fyysinen ympäristö, jota tässä työssä pääasiallisesti käsitellään, viittaa ainoastaan lasta ympäröivään konkreettiseen ympäristöön, sen luontoon, rakennuksiin ja fyysisiin elementteihin.

Horelli ja Vepsä (1995) ovat nimenneet kirjassaan *Ympäristön lapsipuolet* ympäristön tekijöitä, jotka vaikuttavat suopeasti lapsen kehitykseen. Tärkeää on lapsen elinympäristön vähittäinen muuttuminen

ja kehittyminen, niin että ympäristö laajenee vähitellen. Kotiympäristön pysyvyys ja tarjoumat on pohja lapsen ympäristökuvan muodostumiselle. Ympäristössä, samoin kuin ihmisen kokonaiskehityksessä, oikea määrä yhteisöllisyyttä ja yksityisyyttä on tärkeä osa tasapainoa. Lapsi käy läpi puolivuotiaasta lähtien eriytymistä hoitajastaan ja tämä eriytyminen jatkuu aikuisuuteen saakka. Lapsi saattaa kokea autonomiaa juuri oman yksityisen tilan löytämisellä. Ihmisen jatkuva tasapainoilu yhteisöllisyyden ja yksityisyyden välillä voidaan ulkoisesti ratkaista tilallisesti. Oma tila, mutta selkeä mahdollisuus myös yhteisöllisyyteen, auttavat löytämään sopivan etäisyyden. Leikki-ikään päässyt lapsi kaipaa pihapiiriä, jossa on turvallista seikkailla. Alle koulu-ikäinen lapsi suhteuttaa ympäristönsä omaan kokoonsa ja kykyynsä tehdä asioita. On hyvin tavallista, että lapsi vertaa itseään sisaruksiin ja ympäristön lapsiin, sillä perusteella, mitä kukin pystyy ympäristössään tekemään. Lasten toimintaympäristön kasvamista on vaikea verrata suoranaisesti sillä samanikäisellä lapsella voi olla hyvinkin erilainen toimintasäde riippuen asuinympäristöstä; kaupunkilaislapsen leikkitila on huomattavasti pienempi kuin syrjäseudulla asuvan. Lapsen viihtyvyyteen saattaa kuitenkin vaikuttaa yllättävät tekijät. Lapset suosivat usein matalampia 3-4-kerroksisia rakennuksia pelkästään jo aistielimellisistä syistä; lapsi pystyy kuulemaan vanhempiensa äänen vielä 12 metristä ja havaitsemaan ilmeet. (Allas ym. 1992).

Myös tutkimusten perusteella lapset pitävät matalasta ja väljästä rakentamisesta.

Lapsen elinympäristön pitäisi muodostua eräänlaisesta turvaverkostosta, jossa erilaiset kulkuväylät johtavat aikuisten tuntemiin solmukohtiin kuten kotiin, kouluun, kauppaan tai leikkipaikalle. Lapset tuntevat verkostosta myös epäviralliset solmukohdat: rakentamattomat tontit, rannat, metsiköt ja niin edespäin. (Horelli & Vepsä 1995) On hauska huomata, miten lasten suosikkileikkipaikat, epäviralliset solmut, yhtyvät paljolti yhdyskuntatieteissä käytettyihin urbaaneihin kesantoihin, jotka ihmiset ottavat omikseen. Lapsi löytää virikkeitä paikoista, joita ei ole tarkoitettu leikkiin samalla tavalla kuin urbaanissa ympäristössä otetaan käyttöön tiloja, jotka ovat jääneet käyttöä vaille.

Lapsen kasvaessa ympäristö laajenee vielä omasta pihapiiristä kattamaan koko kaupunginosan tai kylän. Tässä vaiheessa lapsen harastuksilla ja sen mukanaan tuomalla ympäristöllä on paljon vaikutusta lapsen ympäristösäteeseen. Myöskään fyysisellä koolla ei ole enää niin paljoa vaikutusta, vaan lapsi osaa tarkkailla ympäristöä jo objektiivisemmasta näkökulmasta. Lapsi alkaa myös rakentaa omaa identiteettiään, kun valmiudet toimia ja liikkua omassa ympäristössä kasvavat.

Suomessakin on toteutettu ympäristöprojekteja, joissa ovat olleet mukana koko yhteisö ja tämän lisäksi kaupungin viranomaisia. Helsingin

Malminkartanolla aloitettiin vuonna 1989 projekti, jossa alueellinen virkamiestyöryhmä lähti Terve kaupunki-projektin kanssa kehittämään suunnitelmia Malminkartanon tulevaisuuteen, erityisesti lasten kannalta. Tavoitteena oli myös, että yhteisön sitouttamisella suunnitelmaan luotaisiin me-henkeä. Lapset olivat mukana suunnittelussa. He tekivät kollaasitekniikalla ympäristöanalyysin, merkitsemällä mieluisia paikkoja ja vähemmän mieluisia omaan karttaansa. Ympäristöanalyysin ja yhteisössä käytyjen paneelikeskustelujen avulla päädyttiin tekemään monia pieniä projekteja ympäristössä. Useimmat näistä projekteista tähtäsivät lasten ja nuorten ympäristön ja tarjoumien parantamiseen sekä yhteisöllisyyden kasvattamiseen. Koulun pihan kehittäminen, skeittirinki ja koulun ja vanhempien yhteistyö olivat osana tätä suunnitelmaa. (Horelli & Vepsä 1995).

Lapsi arvioi omaa ympäristöään erilailla kuin aikuiset. Lapselle mieluisaa ympäristöä on usein sellainen, mistä aikuinen ei välttämättä välitä, paikat, joissa ei ole järjestystä.

Ympäristöanalyysi toteutettiin noin sadalla lapsella ja sen tarkoituksena oli saada lapset arvioimaan omaa ympäristöään ja miettimään, miten siitä saisi paremman. Ympäristöä kuvattiin, piirrettiin ja hahmotettiin erilaisilla kollaaseilla. Lapset saivat arvioida muun muassa erilaisia paikkoja ja reittejä ympäristössään, niiden turvallisuutta ja mielekkyyttä. Ympäristöön tutustuttiin myös retkillä ja vapaaehtoisten tekemillä kyselyillä. Lopuksi näistä analyyseistä järjestettiin näyttely. Mieluisiksi paikoiksi arvioitiin Oli huomattavaa, että lapsilla oli selkeä käsitys siitä, välittävätkö ympäröivät auktoriteetit hyvän ympäristön luomisesta. Kauneus ja ympäristöstä välittäminen on lapsellekin selkeä viesti. (Horelli & Vepsä 1995).

Ympäristöä arvioidaan usein sen luomien tarjoumien avulla. Greenon (1994) mukaan tarjoumia voidaan luokitella potentiaaliin, havaittuihin ja käytettyihin tarjoumiin. Marketta Kytän tutkimus vuonna 2002 tutki erilaisten tarjoumien määrää Suomessa ja Valko-Venäjällä sekä urbaanissa että maalaisympäristössä. Ympäristöt oli jaettu neljään eri luokkaan: tiivis kaupunkiympäristö, lähiö, pieni kaupunki ja maaseutu. Kysymyksessä kysyttiin lapsilta mitä eri asioita heidän omassa kotiympäristössään oli mahdollista tehdä ja, kuinka aktiivisesti lapsi käytti tätä tarjoumaa hyväkseen. Tarjoumat oli vielä jaettu fyysisempiin tarjoumiin (pyöräily, keinuminen, hiihto, kaivaminen jne.) ja sosiaaliin (kodin leikkiminen, sodan leikkiminen, metelöinti, vanhempien tekemisten seuraaminen). Tutkimuksen mukaan suomalaisella maaseudulla oli eniten tarjoumia, kun taas valko-venäläinen lähiö ei sallinut lapsille paljoakaan mahdollisuuksia. Huomattavaa oli myös, että maaseutukylän ja pienen kaupungin tarjoumia käytettiin huomattavasti enemmän hyväksi verrattuna kaupunkiympäristöön.

Kaupunkilaislapset siis kokivat, että heidän ympäristössään on mahdollisuuksia, mutta he eivät käytä niitä. Seuraavaksi eniten tarjoumia ympäristöstään pystyivät löytämään suomalaiset lähiöiden lapset. Tarjoumien määrää selittää paljolti ympäröivän luonnon määrä, mutta olisi hyvä miettiä, mitä voitaisiin tehdä, jotta yhä kaupunkilaistuvat lapset pystyisivät löytämään ympäristöstään tarjoumia ja mahdollisuuden käyttää niitä. Myös ympäristön turvallisuus on selkeä tekijä. Maaseudun lapset olivat myös aktiivisempia muovaamaan itse tarjoumia itselleen. Kyttä toteaa, että yksi syy tähän saattaa olla, että monen vanhemmat ovat viljelijöitä, joten oman ympäristön muokkaaminen on lapsille tuttua vanhempien työstä. Myös käytettävän materiaalin määrä ympärillä on suurempi. Yllättäen maaseutu voitti muut alueet myös sosiaalisissa tarjoumissa, vaikka voisi kuvitella, että kaupunkiympäristössä olisi helpompi löytää leikkiseuraa.

Tästä seuraa kysymys, jonka vastauksen merkitys kasvaa koko ajan: Miten luodaan kaupunkiympäristöä, joka aktivoi lapsia? Yksi kaupunkiympäristön kasvavista ongelmista on lasten vähäistä aktiivisuutta seuraavat epäterveelliset elintavat. Selvästi aktiivisuutta kasvattaviksi tekijöiksi kasvuympäristössä on todettu viheralueet ja harvempi asumistiheys. On myös todettu, että hyvät kevyen liikenteen väylät, alhaiset nopeusrajoitukset ja turvalliset risteykset lisäävät lasten liikkuvuutta. Suomessa ja muissa Pohjois-Euroopan maissa sosiaaliset pelot ovat harvemmin syy liikkumattomuudelle, ja ympäristössä liikkuminen ja aktiivisuus on vielä yleisempää. Tämä lisää hyvän ympäristön merkitystä. Kyttä, Broberg ja Kahila (2012). Hyvä ympäristö yleensä myös vähentää lieveilmiöitä ja välinpitämättömyyttä ympäristöä kohtaan. Lasten liikkumavapaus on huolestuttavan heikkoa urbaanissa ympäristössä Euroopassa. Fransesca Romana Alparone ja Maria Giuseppina Pacilli (2012) tutkivat lasten liikkumavapauteen vaikuttaviin tekijöihin. Ympäristön koettu turvallisuus oli tottakai suuri tekijä, mutta myös äidin kokemalla ympäristön yhteisöllisyydellä, lapsen sukupuolella ja ympäristön viheralueitten määrällä oli vaikutusta.

Brofenbrenner (1979) toteaa kehityksen ”yksilön kasvavaksi kyvyksi ymmärtää ekososiaalista ympäristöään ja omaa suhdettaan siihen, sekä lisääntyväksi taidoksi löytää, ylläpitää tai muuttaa ympäristösuhteensa ominaisuuksia.” Ympäristö on tekijänä lapsen kehittäessä käsitystä omista kyvyistään pärjätä. On hyvä miettiä, miten erilaiset kiellot liikkuu omassa ympäristössään vaikuttavat lapsen kehitykseen ja käsitukseen omista mahdollisuuksista ja taidoista. Toisaalta yhdyskuntarakenteen hyvällä suunnittelulla on yhä suurempi merkitys, jotta voidaan

luoda ympäristöä, jossa lapsi voi liikkua turvallisesti ja kokeilla erilaisia tarjoumia ja luoda niitä kenties itsekin. Lapsen kyky toimia omassa lähiympäristössään on hyvä alku toimia yhteiskunnassa. (Horelli & Vepsä 1995).

Moderni ympäristö ei välttämättä tarjoa näitä tarjoumia enempää, vaikka ympäristön voisi kuvitella monipuolistuneen. Muun muassa Hart (1987) väittää, että teollinen yhteiskunta kulttuurallinen murros ja toiminnallisesti ja sosiaalisesti köyhtyneet elinympäristöt ennemminkin kaventavat lapsen mahdollisuuksia omassa ympäristössään. (Horelli & Vepsä 1995).

Yksittäisten tarjoumien lisäksi tulee tarkkailla kokonaisympäristöä ja yhteiskuntaa. Yhteisöllisyys on yksi avaintekijöitä sekä lapsen että aikuisen onnellisuuden tunteeseen. (Driskoll 2002). Yhteisöllisyys vaatii kuitenkin tiloja, joissa ihmiset voivat tavata. Näiden tilojen tulisi olla avoimia kaikille. (Horelli & Vepsä 1995). Ihanteellisessa tapauksella yhteisöllä on käytössään matalan kynnyksen tiloja, joissa on erilaisia aktiviteetteja, joiden vuoksi tulla vaikka yksinkin. Monesti koulut tuovat ihmisiä yhteen, mutta se sitoo yhteen vain ihmiset, jotka ovat kouluun sidottuja lastensa tai työnsä kautta. Tämä yhteisö häviää siinä vaiheessa, kun lapset ovat käyneet koulunsa. Jos esimerkiksi koulujen yhteyteen järjestettäisiin muita palveluita; kaupunginosakirjasto, kahvila ja muita aktiviteetteja kaiken ikäisille, voisi tila houkuttaa yhteisön asukkaita senkin jälkeen, kun varsinainen syy (koulu) ei enää palvele kyseistä kävijää. Suhde kyseiseen paikkaan olisi kuitenkin jo luotu tässä vaiheessa, joten kynnys palata kyseiseen tilaan olisi hyvin pieni.

Myös yhteisön omalla identiteetillä on lapselle merkitystä. Kuten jo aiemmin mainittiin, lapsi tuntee helposti, arvostetaanko omaa ympäristöä. Myös oman asuinympäristön historia voi antaa lapselle merkityksellisyys tunteen. Ympäristön yksilöllisyys antaa lapselle selkeän tunteen omasta itsestään. Parhaimmillaan lapsi saa olla mukana luomassa yksilöllistä ympäristöä itselleen ja luoda näin omaa identiteettiään. Voisi kuvitella, että yksi syy maalaisympäristössä kasvaneiden lasten viihtyvyyteen omassa ympäristössään on juuri ympäristön vahva identiteetti ja usein myös pidempi historia. Heljä Järnefelt toteaa artikkelissaan Paikallisuus kasvun voimavarana kasvupaikan maiseman olevan pohjana ihmisen maisemanarvointiin aikuisiälläkin. Arvostukset ovat lähtöisin omasta kasvuympäristöstä. Tähän ei vaikuta ainoastaan fyysinen ympäristö vaan myös ympäröivien aikuisten arvot. (Sassi & Tarkkonen 2003). Aikuisten arvostus ympäristöään kohtaan voidaan siis sanoa olevan periytyvää. Jos lapsen vanhemmat ovat kiinnostuneita ympäristöstään ja arvostavat sitä, se lisää myös lapsen mielenkiintoa ympäristöönsä.

6 Reggio Emilia-päiväkodit

Reggio Emilia on kaupunki Italiassa, Emilia-Romagnan alueella. Sieltä on lähtöisin pedagoginen suuntaus monien muiden joukossa, mutta sen erottaa muista sen painotus ympäristöön ja arkkitehtuuriin. Poiketen monista muista, se ei ole lähtenyt yhden kapinallisen halusta vaan kokonaisen vanhempain joukkion aloitteesta aloittaa uusi koulu. Reggio Emilia-pedagogiikka on suunnattu vauvasta alakouluikäisille saakka.

6.1 Historia

Toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1945 joukko vanhempia kokoontui Villa Cellan kylässä hyvin lähellä Emilia Reggiota. Tästä kuuli myös Loris Malaguzzi (1920-1994), nuori opettaja, joka ryntäsi innostuneena paikalle. Tarkoituksena oli rakentaa uusi koulu sodasta jäljelle jääneiden tankkien myynnistä kertyvillä rahoilla ja tiilistä, joita saatiin pommituksissa tuhoutuneista taloista. Tästä lähti eteenpäin liike, jossa vanhemmat perustivat kouluja Reggio Emilian syrjäseuduille. Loris Malaguzzi lopetti työnsä keskikoulussa ja lähti opiskelemaan psykologiaa. Opintonsa suoritettuaan Malaguzzi päätyi stakaisin Reggio Emiliaan pyörittämään lasten mielenterveyteen keskittynyttä keskusta, joka oli tarkoitettu lapsille, joilla oli vaikeuksia koulussa. Samalla Malaguzzi alkoi myös myös olemaan tiiviimmin mukana Reggio Emilian pienissä, vanhempain ylläpitämissä kouluissa. (Edwards, Gandini, Forman 1993)

Italian koulujärjestelmä oli noihin aikoihin hyvin voimakkaasti katolisen kirkon käsissä. Halu uuteen oli noihin aikoihin Italiassa ja muualla Euroopassa kasvava, mikä edesauttoi uusien aatteiden läpivientiä.

Malaguzzi ja vanhemmat oppivat vaikean tien kautta yksinkertaisen asian: lapsille opettamisen ja lapsista oppimisen voi oppia vain lapsilta itseltään. Tästä tuli Reggio Emilia suuntauksen kantava idea. Vuonna 1963 perustettiin ensimmäinen virallinen koulu, joka ei ollut katolisen kirkon alainen. Koulun periaatteet lähtivät omista kokemuksista ja paljon niiltä vanhemmilta, jotka olivat koulussa opettaneet. Tärkeitä arvoja olivat muun muassa lapsen oikeus olla päähenkilö ja tarve pitää lapsen uteliaisuus korkealla. Tässä vaiheessa mitään ei vielä otettu kiveen kirjoitettuna vaan erilaiset säännöt ja periaatteet pidettiin koko ajan muuntuvin. Koulun kehittyminen oli oppimisprosessia sen synnyttäjille. Malaguzzi vieraili Genevessä Ecole des Petits-koulussa, joka oli Jean Piaget'n alaisuudessa (ks. luku 3). Piaget'n innostamana Reggio Emilia alkoi keskittää yhä enemmän matemaat-

tisten aiheiden käsittelyyn. Reggio Emiliassa ei koettu, että tämä olisi keinotekoisista, vaan että matematiikka, numerot, tilat ja nopeus ovat osa arkielämää ja sen hahmottamista. (Edwards, Gandini, Forman 1993).

Muutokset Italiassa ja muualla Euroopassa johtivat moniin uusiin tapoihin, jotka vaikuttivat myös koulujen ja päiväkotien asemaan. Yksi suurimmista muutoksista oli naisten siirtyminen kotoa työelämään, mikä vaati yhä enemmän lastenhoitojärjestelmältä. (lähde) Tämä johti siihen, että muutoksia vaaditiin myös hallinnolta. Kouluja jouduttiin perustamaan reipasta tahtia ja vuonna 1967 kaikki vanhempien pyörittämät koulut pääsivät Reggio Emilian kunnan alaisuuteen. Tämä oli suuri askel eteenpäin, sillä moni oli yhä katolisten koulujen puolella. Italia oli elänyt fasisimin alla yli 20 vuotta, mikä oli eristänyt sitä paljolti muusta maailmasta ja kasvatutieteiden ja pedagogiikan kehityksestä. 1960-luvulla Italiaan alkoi taas levitä amerikkalaisten ja eurooppalaisten uudet ajatukset kasvatuksesta. Tämä vaikutti myös kokonaisuudessaan italialaiseen kasvatusajattelun piiriin. Tässä muutoksen ympäristössä Reggio Emilia oli edelläkävijänä kehittäessään Italian kunnallista koulujärjestelmää. Reggio Emilia-koulut järjestivät kokouksia neurologien, psykologien ja psykiatrien kesken keskustelemaan lasten kuvallisesti ilmaisusta. Vaikka heidän metodinsa kohdasivat myös paljon syytöksiä, opettajat ympäri maata alkoivat ottaa mallia Reggio Emilian kouluista. Vuonna 1972 Reggio Emilian kunnan neuvosto äänesti Malaguzzin ja vanhempien laatimien sääntöjen ja tapojen puolesta. Vastustus kunnallista koulutusta ja erityisesti Reggio Emilian kouluja kohtaan jatkui vielä pitkään. (Edwards, Gandini, Forman 1993).

6.2 Periaatteet

Reggio Emilian ajattelutavan erilaisuus on helposti tiivistettävissä Loris Malaguzzin käyttämään esimerkkiin siitä, kuinka Galilein ja Kopernikuksen aikana maailmankuva muutti muotoaan, kun aurinko ja maa vaihtoivat paikkaansa. Samalla tavoin pedagogiikassa tarvitaan samanlaista ”kopernikaalista kuperkeikkaa”. (Wallin 1996). Tavallisesti ajatellaan, että aikuinen opettaa lasta, ts. aikuinen välittää tietoa lapselle, joka ei tiedä mitään. Reggio Emilia-pedagogiikassa tämä valtasuhde ajatellaan käänteisesti. Reggio Emilia-pedagogiikan tavoitteena on oppia lasten oppimisprosessista ja kannustaa heitä löytämään ratkaisut eikä antaa valmiita ajattelutapoja ja sääntöjä. Reggio Emilia-pedagogiikkaa ei kuitenkaan ole yleisiä kasvatuspsy-

kologiaa vastaan. Sen periaatteet ovat muodostuneet paljolti 1900-luvun puolivälissä vaikuttaneiden kasvatopsykologien ajatuksien mukaisesti. Malaguzzi oli seurasi paljolti Jean Piagetin ajatusmaailmaa. Myös John Dewey, Erik Eriksson ja Pierre Bovet muiden muassa ovat vaikuttaneet Reggio Emilian sääntöjen syntyyn.

Myös Reggio Emilian-pedagogiikasta kertovassa kirjallisuudessa paljolti esiintyvä käsite ”lapsen sata kieltä” on olennainen osa Reggio Emilian ajatusmaailmaa. Sillä pyritään kertomaan siitä, kuinka lapsella on satoja ja satoja tapoja ilmaista itseään, mutta kun aikuinen kertoo ”oikean” tavan toimia, jäljelle jää vain yksi. (Wallis 1996).

Reggio Emilian opetus toimii paljolti sillä perustalla, että lapsi pystyy itse löytämään uteliaisuutensa ja kokeilunhalunsa ratkaisuja asioihin. Esimerkiksi vaa’an avulla on helppo hahmottaa matemaattisia painoja ja kokoja. Lapsi joutuu esimerkiksi itse miettimään miksi iso ilmapallo ei paina mitään, mutta tilkka vettä taas saa vaa’an värähtämään. Myös ongelmatilanteet, kiusanteot ja kiukuttelut koetetaan ratkaista antamalla lapselle itselle vastuu tilanteesta. Kun muut kaverit ovat menneet edellä, lapsi yleensä seuraa perässä, vaikka alkuun väittäisikin vastaan. Lapselle annetaan paljon vastuuta; tämän tulee itse oppia, miten eri esineitä käsitellään tai mitä eri tilanteessa reagoidaan. Toisaalta Reggio Emilia-päiväkodeissa suuri merkitys on mitä erilaisemmilla mahdollisuuksilla, mitä lapsi voi tehdä. (Wallis 1996). Matemaattisen kokeilun lisäksi tärkeä merkitys on taiteella. Jokaisessa päiväkodissa on oma ateljeensa ja sen hoitaja ”ateriasta”. Lasten maalaamisen ja piirtämisen on tarkoitus opettaa lapsille, mitä eri välineillä saa aikaan ja tämän lisäksi opettaa aikuisille lasten tavasta oppia. Lasten maalauskset ja piirustukset toimivat samalla dokumentointina koko yhteisölle siitä, mitä lapset Reggio Emilia-päiväkodeissa ja kouluissa tekevät. (Edwards, Gandini, Forman 1993).

Yhteisö on Reggio Emiliassa huomattavasti tärkeämmässä osassa kuin perinteisessä päiväkodissa. Päiväkodin ei haluta olevan ainostaan paikka lapsille, eikä lapsia haluta nähdä yhteisön ulkopuolisina. Reggio Emilia-päiväkoti on koko yhteisön paikka, jossa vanhemmat eivät käy ainoastaan tuomassa ja hakemassa vaan ovat paljolti mukana toiminnassa ja tiiviissä yhteistyössä opettajien kanssa. Samoin muu yhteisö voi tulla tutustumaan siihen, mitä päiväkodissa tapahtuu. Reggio Emilian alkuaikoina juuri sen avoimuus teki siitä hyvin haavoittuvan, kun sen poikkeavuus perinteisestä katolisesta opetuksesta tuli selville muun muassa lasten piirustusten kautta. (Edwards, Gandini, Forman 1993).

Reggio Emilia-pedagogiikkaan kuuluu olennaisena osana lasten tarkkailu. Lasten annetaan puuhailla ja leikkiä oman halunsa mukaan, samalla kun opettaja tarkkailee ja kirjoittaa muistiin lapsen tekemisiä. Tarkkaillessaan lasten puuhia, opettaja yrittää syventää lasten mielen-

kiintoa tekemällä havainnon, jota lapsi ei ehkä vielä ollut huomannut. (Strong-Wilson, Ellis 2007).

6.3 Ympäristö

6.3.1 Tarjoumat

Reggio Emilia-pedagogiikassa ympäristöä pidetään kolmantena opettajana. Aikuinen näkee ympäristön helposti vain visuaalisuutena kokonaisuutena, mutta lapselle se on kokoelma tarjoumia. (Kyttä 2002). Tätä tietoa hyväksikäyttämällä Reggio Emilia-päiväkodit koittavat luoda ympäristöönsä mahdollisimman paljon lapsia ”provosoivaa” ympäristöä: ympäristöön lisätään elementtejä, jotka houkuttelevat lapsen kokeilemaan. Erilaiset muodot, värit, peilit ja muu käsinkosketeltava saa lapsen mielikuvituksen valloilleen ja miettimään, mitä kaikkea kyseisellä elementillä voi saada aikaiseksi. Lapsia ei kielletä kokeilemasta, vaan annetaan vapaasti kokeilla, mitä esimerkiksi liimalla voi tehdä. (Strong-Wilson, Ellis 2007). Normaalissa päiväkodissa tilanne olisi luultavasti se, että aikuinen kertoo, mitä liimalla tehdään. Esineet voivat olla hyvin arkipäiväisiä; elintarvikkeita, eri kokoisia laatikoita, esineitä yllättävissä paikoissa, ylipäättänsä asioita, joihin lapsi voi tarttua.

Reggio Emilia-päiväkodeissa harrastetaan paljon myös retkiä ympäristöön ja opitaan tarkkailemaan, mitä ympäristössä tapahtuu; miten sade muuttaa kaupunkia, ihmisiä ja miltä asiat tuntuvat ja tuoksuvat sateen jälkeen. (Edwards, Gandini, Forman 1993).

6.3.2 Päiväkodit ja koulut osana kaupunkia

Reggio Emilia-päiväkotien ja koulujen tulee ideaalitapauksessa sijaita keskellä yhteisöä paljolti sen takia, että lasten kasvatus nähdään koko yhteisön tehtävänä. Päiväkodin halutaan olevan koko yhteisön nähtävillä eikä piilossa. Tällä halutaan myös tehdä päiväkodista paikka, jossa ihmiset, jotka ovat päiväkodin kanssa tekemisissä, voivat olla keskenään tekemisissä. Samoin, kun uutta päiväkotia aletaan suunnittelemaan, on kyseessä sitten täysin uusi tai vanhaan kunnostettava, halutaan kaikkien päiväkodin käyttäjien olevan mukana suunnittelussa tiiviisti. Vain käyttäjät itse voivat tietää, miten tilan pitää toimia, että se parhaalla mahdollisella tavalla edistää juuri heidän tavoitteitaan. Tilan tulee edistää sosiaalista vuorovaikutusta, oppimista ja uteliaisuutta. (Edwards, Gandini, Forman 1993).

6.3.3 Arkkitehtuuri

Peruspohjaratkaisu on Reggio Emilia päiväkodeissa usein hyvin samankaltainen. Giulio Zeppi ja Michele Zini ovat kirjassaan *Children, spaces, relations: Metaproject for an environment for young children* (2000) koonneet yhteen Reggio Emilia päiväkotien pääpiirteet. Näitä ohjeita ei toivota käytettävän orjallisesti vaan käytettävän referenssinä omaa suunniteltaessa. Juuri yksi olennaisimmista piirteistä onkin juuri jokaisen päiväkodin yksilöllisyys. Kunkin päiväkodin käyttäjien halutaan tekevän omasta tilastaan omanlaisensa, niin että jokaisella päiväkodilla ja koululla on oma identiteettinsä ja sen käyttäjät kokevat sen omakseen. On myös olennaista, että tilat ovat helposti muokattavia ja joustavia, niin että sen hetkinen käyttäjä pystyy muokkaamaan tilaa haluamallaan tavalla riippuen vaikka vuodenajasta tai uudesta innostuksen kohteesta. Tärkeätä on juuri tunne siitä, että tila on muokattavissa eikä ennalta määrätty. Tilan muokkaajana voi toimia lasten lisäksi lasten vanhemmat ja muut päiväkodin kanssa tekemisissä olevat. Tilojen tasavertaisuus (ns. horizontaalisuus) on poikkeavaa monesta muusta päiväkotihierarkiasta. Reggio Emiliassa kaikilla on pääsy kaikialle; ei ole erikseen lasten tiloja ja aikuisten tiloja. Tämä tarkoittaa, että keittiö, toimistot ja muut perinteisesti vain henkilökunnalle tarkoitettut tilat ovat myös lasten saavutettavissa. Tasavertaisuutta kasvatetaan myös piazza, Reggio Emilia päiväkotien keskeisimpiä paikkoja. Piazza on paikka, jossa ihmiset kohtaavat, samoin tavoin kuin piazza kaupungissa. Se korvaa käytävät päiväkodeissa. Tavoitteena on, että piazzalla syntyy erilaisia kohtaamisia ja se toimii myös vapaana tilana, jolla ei ole varsinaista tarkoitusta. Lapset päätyvät usein juuri siihen leikkimään.

Jokaisessa Reggio Emilia päiväkodissa on myös oma ateljeensa, jota johtaa edellä mainittu ateljeriesteri. Ateljeessa on mahdollista kokeilla kaikenlaista; erilaisia materiaaleja ja aineita, mitä tapahtuu erilaisista värien yhdistelmistä tai miten eri tekniikat sopivat yhteen. Ateljee saatetaan olla myös jokaisessa luokassa oleva mini-ateljee.

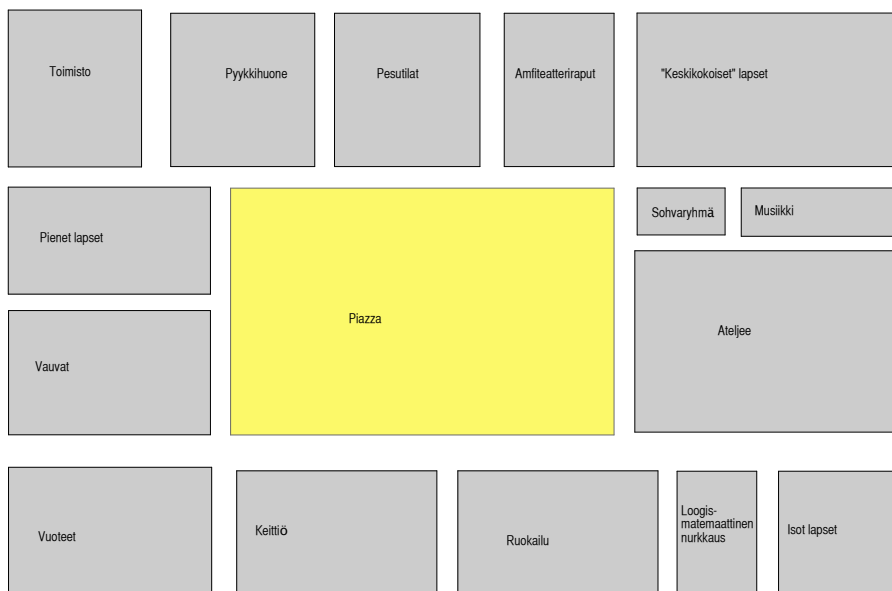
Jo aiemmin mainittu yhteisön ja ympäristön tärkeys näkyy myös rakennuksen läpinäkyvyydellä. Tällä viitataan siihen, että päiväkodista on selkeästi nähtävissä, mitä ympärillä tapahtuu. On tärkeää, että lapset tiedostavat päiväkodista vuodenaikojen ja kellonaikojen muutoksen ja mitä ympäristössä tapahtuu milloinkin. Miten sää muuttuu vuodenaikojen mukana ja ihmiset sen mukana? Mitä ympäristössä tapahtuu aamuisin? Päiväkodin sisäinen läpinäkyvyys toimii samalla tavalla. Lapset näkevät, mitä tehdään päivän eri aikoina. Yhteisössä olemiseen liittyy

myös itse rakennuksen sopeutuminen ympäristöönsä: se on oleellinen osa sitä ja rakennus muiden joukossa. Reggio Emilia päiväkodeilla toivotaan olevan käyttöä myös päiväkotiajan ulkopuolella, erilaisia tapaamisia, kokouksia ja juhlia. (Ceppi, Zini 2000).

Vastaavanlaisia lajitteluita tilojen ominaisuuksista on muitakin. Sue Fraser lajittelee kirjassaan ”Authentic Childhood: Experiencing Reggio Emilia in the Classroom” (2006) ympäristön tärkeimmät ominaisuudet yhtenä opettajana seuraaviin: esteettisyys, läpinäkyvyys, aktiivinen oppiminen, joustavuus, yhteistyö, ulkotilan tuominen sisälle, vuorovaikutussuhteet, vastavuoroisuus. Nämä periaatteet Fraser on päättellyt työskenneltyään esikouluopettajien kanssa. Voidaan huomata suuri yhteneväisyys Ceppi & Zinin vastaaviin periaatteisiin.

Tutkittaessa Reggio Emilia päiväkoteja näiden periaatteiden viitekehyksessä on tietyt pohjan jäsentelyt yhdistettävissä näihin periaatteisiin. Keskellä sijaitseva piazza muokkaa päiväkotien rakennetta huomattavasti. Siitä on tehty tila, josta on pääsy eri osiin ja se lisää myös päiväkodin läpinäkyvyyttä. Piazzalla on myös nähtävissä oma vaikutuksensa joustavuuteen; se on tila, jolla ei ole nimettyä tarkoitusta. Vaikkakin joustavuudella viitataan paljolti tilojen muokattavuuteen, on piazzan merkitys paljolti siinä, että sen käyttö on paljolti lapsen mielikuvituksen varassa. Reggio Emilia-päiväkodit ovat usein erittäin valoisia ja sisäpihat ja atriumit ovat yleinen piirre. Tällä viitataan juuri ulkotilan tuomiseen sisälle ja tätä kautta ympäristön tapahtumien tarkkailuun.

Reggio Emilia-päiväkodit jakavat lapset ikäryhmien mukaan ja kunkin ikäryhmän omassa tilassa on juuri sen ikäiselle sopivat tarjoumat. Esi-merkiksi vauvaikäisille katossa oleva peili on yksi oppimisen väline, kun lapsi makaa suuren osa ajasta selällään tarkkaillen ympäröivää maailmaa ja yrittää hahmottaa itseään. Alla tilakaavio perinteisestä Reggio Emilia-päiväkodista (Kuva 9).

Kuva 9. Kaavio tyypillisen Reggio Emilia-päiväkodin tiloista.

6.3.4 Esimerkki Reggio Emilia-päiväkodistä

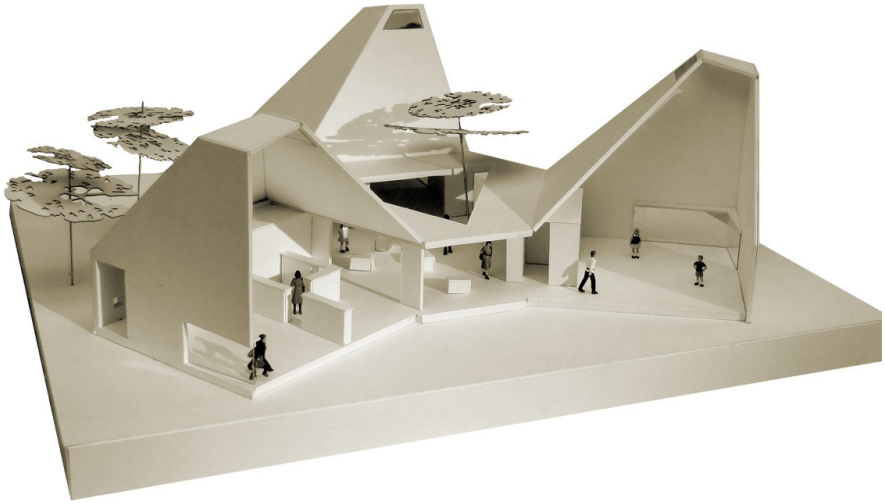

Kuva 10. Timayuín päiväkodin sisäpihan leikit. (Dezeen.com)

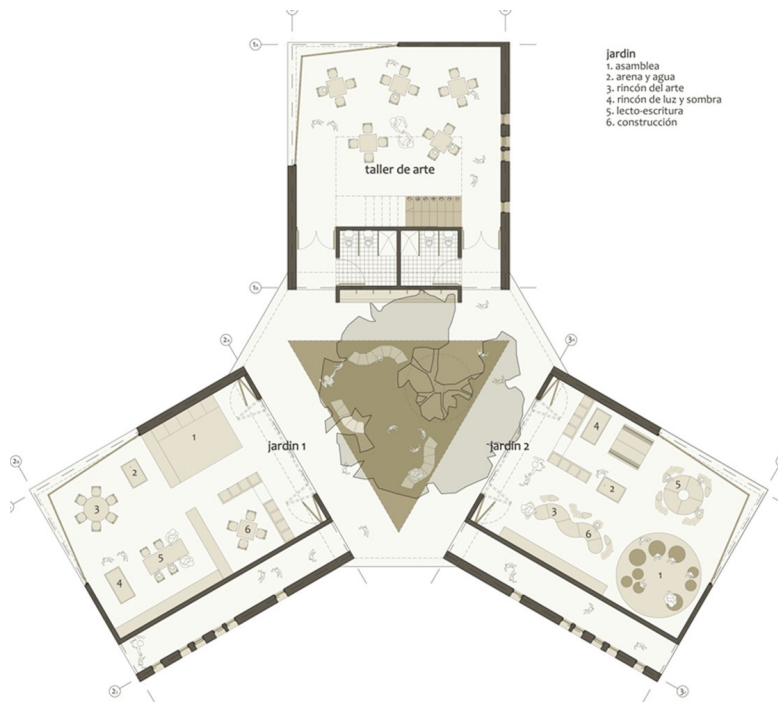
Kolumbian Santa Martaan 2011 valmistunut Reggio Emilian periaatteita noudattavaa Timayuín päiväkoti on arkkitehti Giancarlo Mazzanin käsialaa. Se koostuu keskustasta (piazzasta) ja kolmesta tilasta sen ympärillä. Näitä kappaleita on mahdollista kopioida ja laajentaa aina tarvittavissa määrin. (Archdaily.com 1.1.2013). Modulit nähdään kukkina, joissa on kolme terälehteä ja näitä kukkia voidaan ketjuttaa toisiinsa. Nämä kukkaketjut muodostavat erilaisia tiloja sisä- ja ulkopuolelle. Kukkien keskiosa muodostaa katetun sisäpihan ja modulien väliin taas jää avointa leikki-tilaa. (dezeen.com 1.1.2013) Päiväkodin tavoitteena oli parantaa oppimis- ja kasvatusolosuhteita yhteisössä, jossa väkivalta ja rauhattomuus on hyvin yleistä. Alueen

heikko infrastruktuuri ja väkivallan uhka on pahinta juuri 0-5-vuotiaille lapsille, joiden oloja haluttiin näin kohentaa ja tarjota tasapainoinen kasvuympäristö. Samalla haluttiin parantaa koko yhteisön arvontunnetta ja avata silmiä uusille mahdollisuuksille.

Kuva 11. Pienoismalli päiväkodin sisätiloista. (Dezeen.com)

Kuva 12. Perusyksikön pohjapiirros. (Dezeen.com)

7 Haasteet käytännön rakentamisessa

Lasten huomioonottaminen rakentamisessa viittaa hyvin monen tyyppiseen rakentamiseen. Lapsille tarkoitettujen tilojen lisäksi mukaan kuuluu vahvasti yhdyskuntasuunnittelu ja kaavoitus. Harvasta tilasta voidaan rajata lapsia pois. Lapsien huomioonottaminen tämän hetken kaavoituksessa näkyy ehkä eniten liikennejärjestelyiden suunnittelussa koulujen ja päiväkotien läheisyydessä ja leikkipaikkojen ja-puistojen kaavoituksessa. Kuitenkin lapsille suunnatuihin tiloihin, pääasiallisesti päiväkoteihin, on omat rakennusmääräyksensä ja norminsa. Myös erilainen käyttötapa asettaa omat vaatimuksensa ympäristölle. Rakentamista ja tiloja koskevat määräykset ovat usein yksinkertaisia, kuten hiekkalaatikon syvyys tai aidan vaakapuiden asettaminen, niin etteivät lapset pysty kiipeämään niitä pitkin. Kuitenkin määräyksiä lukiessa on hyvä muistaa, että lapsen perusympäristö on koti, jossa samanlaisia määräyksiä ei noudateta.

7.1 Määräykset ja ohjeet

Lapsille suunnatuille rakennuksille löytyy sekä tarkkoja määräyksiä mitoista, esimerkiksi ikkunan kahvan minimikorkeudesta, mutta myös päiväkotien yleisestä suunnittelusta ja ominaisuuksista. Yleisesti ottaen, kaikki nämä ohjeet ovat suunnattu päiväkodeille. Moni ohjeista on kaupunkien omissa määräyksissä, mutta myös Rakennusmääräyskokoelmasta ja Stakesin julkaisemaa materiaalia löytyy.

Rakennusmääräyskokoelman ohje RT-96-11003 antaa ohjeita päiväkotien rakentamiseen. Ohjeet käsittelevät sekä päiväkodin rakentamista asemakaavalliselta tasolta että käytännön toiminnan. Ohjeet muistuttavat myös, että päiväkotia tulee katsoa myös sen työntekijöiden näkökulmasta.

RT 96-11003 toteaa, että päiväkoti tulee sijoittaa kokonaisuuteen. Toisin sanoen, päiväkodin sijoitus tulee miettiä siihen sijoittuvaan ympäristöön. Päiväkodin on hyvä sijaita alueella, jossa on paljon lapsiperheitä. Myös muiden ympäröivien toimintojen ja kiinteistöjen tulee olla sellaisia, että ne mahdollistavat lapselle hyvän kasvu ympäristön. Ympäristön tulee myös palvella itse päiväkotia. Liikenteellisesti päiväkotia ympäröivän alueen tulee olla rauhallinen, mutta helposti saavutettava. Myös mahdollinen yhteistoiminta ympäröivien koulujen,

neuvoloiden tai avoimen varhaiskasvatuksen kanssa on hyvä peruste päiväkodin sijoitukselle. Rakennusmääräyskokoelmassa määritellään myös, että päiväkotitontin tulee saada vähintään 5 tuntia auringonvaloa kello 8-18 välisenä aikana, kevät- ja syyspäiväntasauksen välisenä aikana. Tontin tulee olla myös riittävän iso ja sijaita osittain tuulensuojassa. Suosituksen mukaan pihan koko on noin 20m² lasta kohti.

Avainsanoina päiväkodin rakentamisessa RT-kortti mainitsee toimivuuden, turvallisuuden ja viihtyisyyden. Päiväkodin tulee olla paikka sekä jännittävyydelle, leikille ja levolle. Hyvin rakennettu ympäristö rohkaisee lasta toimimaan ja vaikuttamaan ympäristöönsä ja lisää vuorovaikutusta.

Toimivuus kattaa paljolti arjen kulkemista päiväkodissa. Päiväkodin toiminta kattaa paljon lepo- ja leikkialueita, leikkejä ja ympäristön tulee soveltua tähän kaikkeen. Sen tulee olla mukautua sen mukaan, mitä tilassa tehdään eikä niin, että ympäristö määrää leikin. Tulee myös ottaa huomioon, että lasten lisäksi tilassa on usein lasten vanhempia sekä lastentarhan opettajat ja kaikkien yhteistyön tulee olla päiväkotiympäristössä mahdollista. Päiväkotina on myös työympäristö kaikille siellä työtään tekeville, joten tilan tulee täyttää samantyyppiset työympäristövaatimukset kuin mikä tahansa muu paikka. Toisaalta, moni terveellisen työympäristön määre on voimassa myös terveellisessä ympäristössä lapsillekin, kuten hyvä sisäilma, akustiikka, lämpötila ja puhtaanapito. Samoin esteettömyys on tärkeässä asemassa erityisesti lasten kannalta. Sekä ympäristön että sisätilojen ja kalusteiden tulee olla esteettömiä. Myös ympäristön turvallisuus valvottavuuden ja liikennejärjestelyiden kannalta on lasten turvallisuuden kannalta olennaista. Ajoneuvoliikenne tulee olla täysin eristetty lasten käyttämistä alueista. Turvallinen ympäristö on kokonaisvaltaisesti helposti käytettävä. Esteettömyys on osa sekä paloturvallisuutta että työturvallisuutta. Erityisesti lasten kannalta on tärkeää, että päiväkotirakennus ja sen ympäristö ovat helposti valvottavia ja leikkialueet ja -välineet hyvässä kunnossa. Kasvuston osalta tulee myös miettiä, että tontilla sijaitsevat puut ja pensaat eivät ole allergisoivia eivätkä aiheuta riskiä saada haa-voja. Rakennuksen suunnittelussa pohjaa pitää myös miettiä päiväkodissa tapahtuvan liikkeen kannalta. Lapset juoksentelevalle, joten esim. ovien avautumissuunnat tulee miettiä turvallisuuden kannalta. Tulee myös ottaa huomioon, että päiväkodissa olevien lasten ikäerot ova suuria, joten tietyissä tiloissa tulee huomioida erikseen isommat ja pienemmät lapset, kuten eteistiloissa.

Stakesin julkaisemassa Päivähoidon turvallisuussuunnittelussa (toim. Olli Saarsalmi 2008) käydään läpi tarkasti kaikkia päivähoitoon liittyviä riskejä ja miten ne tulee ottaa huomioon suunnittelussa sekä henkilö-

kunnan koulutuksessa. On tärkeää, että henkilökunta on tietoinen kiinteistön toiminnoista ja mahdollisista riskeistä, jotta he osaavat reagoida mahdollisiin ongelmatilanteisiin. Henkilökunnan tulee tarkkailla ympäristöä monelta kannalta; rikkinäiset leikkivälineet tai muuta riskejä aiheuttavat tilanteet tulee ilmoittaa niistä vastaaville henkilöille. Muun muassa erityisen tärkeää päivähoitotiloissa on hyvä ilmanvaihto, sillä riittämätön ilmanvaihto lisää tarttuvien tautien lisääntymistä. Rakennusmääräyskokoelman osassa D2 on määritelty, että opetus- ja työskentelytiloissa ilmanvaihdon tulisi olla vähintään 6 litraa sekunnissa jokaista rakennuksessa olevaa henkilöä kohti.

Esteettömyys tulee huomioida erityisesti niiden kannalta, joiden toimintakyky on väliaikaisesti tai pysyvästi heikentynyt. Tässä ei viitata ainoastaa heikentyneeseen liikuntakykyyn vaan myös näkö- ja kuulovammaisiin. Moni hyvän ympäristön kriteerin parantaa oloja myös normaalikykyisten osalta. Päivähoitotilaan suositellaan korkeintaan 0,6 sekunnin kaikuaikaa. Hyvä akustiikka helpottaa myös huonokuuloisen toimintaa ympäristössä, sillä opettajan ääni on helpompi kuulla vähäisemmässä melussa. Myös hyvä valaistus on näkö- ja kuulovammaisen osalta tärkeää, sillä se helpottaa huulilta lukua ja auttaa näkövammaista havaitsemaan tasoerot.

Päivähoidon tontin tulee sijaita niin, että sen ympärillä oleva melutaso jää alle 55 desibelin klo 7-22 välillä. Tontti tulee valita niin, että sen läheisyydessä ei ole ilmanlaatua huonontavia tekijöitä, kuten tehtaita tai ruuhkaisia liikenneväyliä. Piha itsessään on usein lapsille viihtyisä, jos siinä on pieniä korkeuseroja, mutta liian suuret vaihtelut aiheuttavat valvottavuusongelmia ja liukastumisriskin. Talvisin päiväkotialueen kulkuväylät tuleekin olla hyvin aurattu, sillä niillä usein kannetaan sylilapsia tai liikkuu liikuntaesteisiä. Piha tulee olla aidattu niin, että aidan vähimmäiskorkeus on 1200mm. Aidan tulee olla rakennettu niin, että sitä pitkin ei pysty kiipeämään eikä sen läheisyydessä ole kiipeämistä helpottavia välineitä. Portin tulee olla sellainen, että lapsi yksin saa sitä auki.

Kodin jälkeen päivähoitopaikka on usein lapselle tärkeimpiä paikkoja kasvamisen ja oppimisen kannalta. Lapsen viihtyvyyden kannalta päiväkodin tulee olla kodinomainen paikka, joka kuitenkin tarjoaa mahdollisuuksia, joita kotona ei ole. Päiväkodin tilojen tulee olla innostavia ja mahdollistaa sosiaalinen vuorovaikutus ja sen kautta oppiminen. Päiväkodissa lapsi voi kokea yhteisöllisyyttä ja tilojen pitääkin mahdollistaa sekä pienryhmien kokoontumisen että suurempien lapsiryhmien leikin. Päiväkodissa olisi suositeltavaa käyttää lapsen mittakavaa, luoden vaihtelua normimitoitukselle. (RT-96-11003 2010).

7.2 Leikki ja turvallinen ympäristö

Laadukkaan ympäristön perusominaisuuksiksi voidaan määritellä turvallisuus ja tarjoumarikkaus. Nämä kaksi tekijää voivat kuitenkin olla välillä ristiriidassa keskenään. Samoin kuin esteettömyys nykyään, myös turvallisen ympäristön tulisi olla sisäänrakennettu ominaisuus eikä päälleliimattu rajoite. Määräykset sanelevat paljolti, miten päiväkotien ja lapsille rakennetun ympäristön tulee olla suojattu. Turvallisuudesta voidaan kuitenkin olla montaa eri mieltä. Raja liiallisen suojelun ja normaalin varovaisuuden välillä voi olla hienoinen. Miten maaseudulla lapsilla on pääsy mitä vaarallisempien koneiden ääreen, kun taas kaupunkiympäristössä aidattu alue on ainut lapselle sopiva paikka? Päiväkoteihin on määritelty esimerkiksi, että yli 500mm tasovaihtelu vaatii jo kaidetta ja yli 700mm tasoero kiinteää putoamisestettä. (Saarsalmi 2008). Myös kaupungeilla ja kunnilla on omia vaatimuksia lasten tiloille.

Kun tavoitteena on luoda ympäristöä, joka ei ole lapselle ”valmiiksi suunniteltu” vaan antaa lapselle mahdollisuuksia kokeilla taitojaan ja mahdollisuuksiaan eri kasvutilanteissa. Kun lapsi kasvaa ja kykenee yhä vaativampiin suorituksiin, tulisi ympäristön kasvaa mukana ja antaa haasteita. Päiväkodissa, jossa on lapsia useimmiten 0-6-ikävuosien välillä, haasteena olisi luoda tila, joka on turvallinen kaikille ja tarjoaisi silti kehityksen mukana kasvavia leikkipaikkoja. Nuoremmalle lapselle myös haasteiden tiedostaminen lisää halua kehittyä ja kokeilla.

7.3 Paloturvallisuus

Oleellisinta lasten käyttämien tilojen paloturvallisuuden kannalta on henkilökunnan taidot ja tiedot. Hyvin koulutettu henkilökunta osaa kaaostilanteessa ohjata lapsia johdonmukaisesti oikeaan paikkaan turvaan. Lapset rinnastetaan usein vanhuksiin suunniteltaessa. Kummankin toimintakyky nähdään poikkeavana aikuisten toimintakyvystä ja tämän vuoksi henkilökunnan osaavuus ja välineet nähdään edesauttavana tekijänä. Säännölliset paloharjoitukset puolen vuoden välein saattavat olla hyödyllisin turvallisuustoimenpide, jotta lapset tottuisivat jollain tavalla tilanteeseen ja toimintatapoihin.

Henkilökunnan taitojen lisäksi myös rakennuksella itsellään on suuri merkitys. Lasten tiloja koskevat samat säännökset, kuin muitakin julkisia tiloja. Materiaaleille samoin kuin poistumisreiteille on silti nähtävä erityisen kovat vaatimukset, sillä lapsi ei hahmota tilaa vielä samalla tavalla kuin aikuinen ja myös lasten leikkien aiheuttamat vaaratilanteet tulee huomioida.

7.4 Käytön erilaisuus

Lapset konttaavat lattialla, juoksevat, huutavat, kiljuvat ja kuuntelevat. Tämä asettaa erilaisia vaatimuksia lasten käyttämälle tilalle. Käytön erilaisuutta tulee miettiä joka tasolla pohjasuunnittelusta materiaali- valintaan. Pohjasuunnittelussa tulee ottaa huomioon tilan käyttötarkoitus. Kuten kohdassa 7.3 mainittiin, lasten hahmotuskyky on vielä heikompi, joten selkeys on yksi tekijä. Toisaalta lapselle voi hieman erikoisetkin tilaratkaisut olla jännittäviä, muun muassa piilopaikat ja kiertoreitit tuovat tilaan jännittävyyttä.

Päiväkotiin käytettävien materiaalien toimintaa tulee pohtia monelta eri kannalta.

Lattiat eivät saa olla liukkaita, sillä lapset juoksentelevat jatkuvasti. Lattian tulee silti olla miellyttävä oleilla ja leikkiä, sillä lapset viettävät aikaansa lattialla paljolti. Toisaalta lattiamateriaalin puhdistettavuus on tärkeässä asemassa. Lapset sotkevat, joten lattian puhdistus on olennainen osa sen käyttöä. Sama koskee myös muita pintoja. Yksi olennainen osa viihtyisää tilaa sekä lapsille että aikuisille on tilan akustiikka. Koska lapsilla on tapana pitää paljon ääntä, liian kovien pintojen välttely on tarpeen. Vaimentava alakattopaneeli ja korkeiden tilojen välttely ovat helpoimpia keinoja välttää huonoa akustiikkaa tilassa.

8 Ilmajoen seurakunnan lapsityötilat

8.1 Lapsityöntilojen toiminta

8.1.0 Lähtökohdat

Tämän työn suunnittelutyönä on lapsityötilat Ilmajoen seurakunnalle. Nykyiset tilat sijaitsevat parin kilometrin päässä vanhassa kirkkoheran talossa. Uudet tilat halutaan muiden seurakunnan tilojen yhteyteen.

Seurakunnan tilat sijaitsevat Ilmajoen kunnan keskustan eteläpuolella ja heti sen eteläpuolella aukeaa pohjalainen laakea maisema. Lapsityötiloille tarkoitettu tontti sijaitsee seurakunnan virastotalon ja seurakuntakeskuksen (kuva 13) nurkassa. Toisella puolella tietä sijaitsee Ilmajoen kirkko, joka on vihitty käyttöön 1766. Kirkon yhteydessä on hautausmaa, joka rajautuu Kyrönjokeen, kirkon itäpuolelta.

Suunnittelukohteena tontti on mielenkiintoinen monesta syystä. Seurakuntakeskus ja virastotalo ovat yksinkertaisia, sulavia, valkotiilisiä rakennuksia 1970-luvulta, mikä vaikuttaa myös uuden rakennuksen suunnitteluun. Toisaalta, toisella puolella avautuva peltomaisema on komea suunnittelumaisema, ja lakeudelta on hyvä näkymä tontille. Rakennuksen olemus lasten talona tulee ottaa huomioon suunnittelussa siten, että rakennus kuitenkin sointuu ympäristöönsä.

Yhteistyö Ilmajoen seurakunnan kanssa on ollut hyvin sujuvaa. Kokouksessa 28.3.2012 käytiin läpi, mitä rakennukseen kaivattaisiin, mikä sen henki olisi ja mitä eri toimintoja siellä tapahtuisi. Samalla oli mahdollista antaa myös seurakunnan edustajille mietittävää, miten asiat voisivat toimia eri lailla. Myös pitkän tähtäimen suunnittelu koettiin avartavaksi: Miten tiloista tehdään sellaiset, että ne olisivat toimivat ja käyttökelpoiset, jos lapsityötoiminta jäisi pois? Talon ilmeeltä ja tiloilta olisi toivottavaa, että ne palvelisivat mahdollisesti myös toisenlaista käyttöä eikä rakennuksessa olisi liian voimakas lapsileima.

8.1.1 Suunnittelulähtökohtia ja ongelmia

Seurakunnan toivoma tilaohjelma oli seuraava:

- 1) Kolme erillistä yhteistilaa, joista kaksi olisi yhdistettävissä yhdeksi isoksi.
- 2) Paljon varastotilaa
- 3) Toimistotilaa myös muille seurakunnan työntekijöille

Keskusteluissa kävi ilmi myös, että lasten toiminta on usein joko rauhallista askartelua, eväiden syömistä, satujen kerrontaa tai sitten tilaa vaativaa leikkiä ja muuta lasten vapaampaa toimintaa. Tästä lähti idea tilojen kahtiajaosta: luodaan tila vapaalle leikille ja erillinen pöytätila, jota voidaan käyttää askarteluun, eväiden syömiseen ja on monikäyttöinen myös erilaisissa tapahtumissa. Suunnittelussa on myös käytetty Reggio Emilian periaatteita sovellettuna juuri tähän käyttöön. Lapsityötilat eroavat päiväkodista monella tavalla; lapset eivät ole täällä kokopäiväisesti, kaikki lapset tulevat ja lähtevät samaan aikaan ja taustalla on myös kristillinen teema. Nämä johtivat myös suunnittelullisiin tekijöihin. Yksi idea, joka tuli seurakunnan suunnalta, oli näkymä kirkon suuntaan. Tällä saataisiin myös korvattua se, että tiloihin ei tarvittaisi erillistä ”pyhää tilaa”, vaan näkymä kirkolle toimisi kirkollisena yhteytenä. Tämä näkymä toimisi muistuttajana siitä, että ollaan seurakunnan tiloissa. Yksi toive oli myös tilavat eteistilat. Koska lapset haetaan lähes yhtäaikaaisesti, on vilske lähtiessä ja puettaessa aikamoinen. Sama tilava eteistila voisi toimia vanhempien kohtaustapaikkana lapsia odotellessa.

Kerhotilojen lisäksi, toiseen päähän rakennusta sijoitetaan toimistotilat ja huoltotiloja talon omille työntekijöille sekä muille seurakunnan työntekijöille. Seurakunnan toiveena oli, että tilat henkisivät enemmänkin yhteistä tekemistä kuin yksinäistä työntekoa. Tavoitteena on, että tilat keräisivät seurakunnan työntekijöitä yhteen vaikka perjantai-iltapäivän kahville. Tämän vuoksi erillistä neuvotteluhuonetta ei toivottu, vaan mahdolliset neuvottelut käytäisiin työhuoneissa tai yhteisessä keittiössä. Myös lastenohjaajat tarvitsevat omat tilansa, vaikka varsinaiselle toimistolle ei ole käyttöä. Päädyttiin siihen, että lastenohjaajille tarpeellisia tiloja olisivat pukuhuone, peseytymistilat ja yhteinen työtila, jossa olisi mahdollista suunnitella tulevia kerhoja ja käyttää tietokonetta. Näitä samoja tiloja voisivat käyttää myös muu henkilökunta talossa.

Ennen varsinaisen työn aloitusta haastattelin kahta lapsiryhmää: 5-6-vuotiaita ja 7-8-vuotiaita. Annoin lapsille tehtäväksi piirtää omia suosikkipaikkojaan ja myös unelmien paikka, jossa annettiin vapaus piirtää mitä vain.

Ero näiden kahden ryhmän välillä oli huomattava ilman psykologian tutkintoakin. 5-6-vuotiailla vertailukohtana toimi oma perhe ja sisaruksien. Omia kykyjä verrattiin nuorempiin ja vanhempiin sisaruksiin. Myös se, mitä itsellä oli lupa tehdä ja mitä ei, verrattiin sisaruksiin. Suosikkipaikka oli lähes poikkeuksetta koti. Unelmien paikka-piirrustuksiin ilmestyi myös pitkälti omakotitalo, jonka pihassa kasvoi kukkia.

Noin kahdeksan hengen ryhmästä vain yksi tyttö pystyi kuvittelemaan mukaan jotain arkielämästä poikkeavaa: omasta huoneesta oli liukumäki alas alhaalla odotti hevonen. Yrittäessäni kannustaa mielikuvituksen käyttöön, tein virheen mainitsemalla, että kuvissa voi esiintyä vaikka lohikäärme tai muu mielikuvitushahmo. Tämän jälkeen suurimman osan papereihin piirtyi lohikäärme.

7-8-vuotiaiden vertailukohtana toimivat koulukaverit, eivätkä sisarukset. Poikien puheissa ja piirrustuksissa oli selkeästi nähtävissä aiheet elokuvista ja peleistä; asiat, jotka ovat ”cooleja”. Erot tyttöjen ja poikien välillä kasvoivatkin huomattavasti verrattuna nuorempaan ryhmään. Tytöt olivat selkeästi ujompia ja suosikkipaikat olivat pitkälti oma huone ja koulupöytä tai jotain harrastuksiin liittyvää, kuten uimahalli.

Olin odottanut, että saisin huimia ideoita lapsilta, mutta sainkin todeta, että lasten ideat lähtevät täysin heidän kotiympäristöstään.

8.2 Analyysi

8.2.1. Seurakunnan nykyiset tilat

Kuva 13. Seurakuntakeskuksen pääsisääkäynti.

Seurakuntakeskus on arkkitehti Aulis Jääskeläisen suunnittelema ja se on valmistunut vuonna 1972. Peruskorjaus suoritettiin 2006. Sen valkotiilinen julkisivu on vastine valkoiselle puukirkolle, joka sijaitsee toisella puolella tietä. Seurakuntakeskuksessa järjestetään sekä suuria juhlia sekä pienempiä tapahtumia. Lapsityötiloja suunniteltaessa suunnittelutyöryhmä (28.3.2012) huomautti, että lapsityötiloihin ei kaivata suuria saleja, koska ne löytyvät vierestä. 1987 Jääskeläinen suunnitteli viereen hyvin samanhenkisen virastotalon (kuva 15).

Ilmajoen kirkko (kuva 14) on hyvin perinteinen ristikirkko, jonka rakentajana toimi tunnettu kirkonrakentaja Matti Honka. Kirkon ja tien vieressä sijaitsee kirkkotapuli, joka rakennettiin 1804.

Kuva 14. Ilmajoen kirkko, jonka edessä kulkee Kirkkotie, joka toimi vuosisatoja Ilmajoen päätienä.

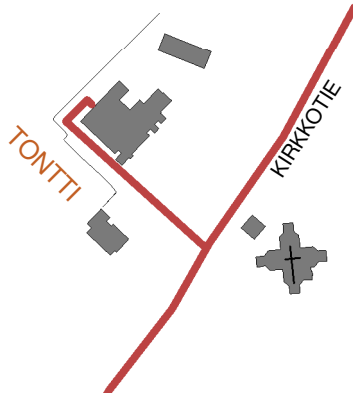

Kuva 15. Virastotalo parkkipaikan suuntaan.

8.2.2 Tontin mahdollisuudet ja heikkoudet

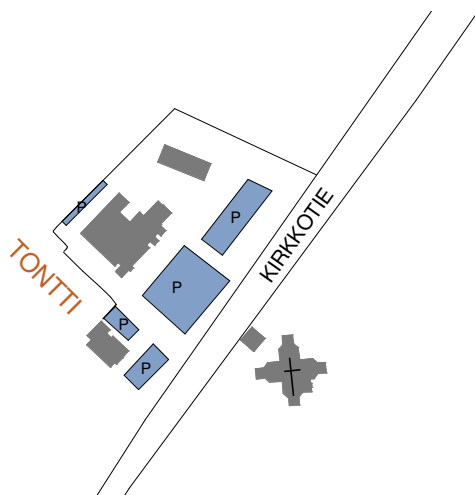
Seurakunnan tilat sijaitsevat Kirkkotiellä, joka muuttuu Ilmajoentiek-
si, kun lähdetään Koskenkorvan suuntaan. Kirkko ja seurakunnan
rakennukset päättävät pitkälti taajama-alueen (kuva 13). Ilmajoentie
on vilkas tie, jossa kulkee lähinnä Ilmajoen sisäistä liikennettä, sillä
Kyrönjoen toisella puolella kulkee nykyisin kantatie 67, joka kulkee
Ilmajoen ja Kurikan rajalta kohti Lapuaa. Kirkkotietä pitkin kohti Ilma-
joen keskustaa, tulee ensimmäisenä vastaan Ilmajoki-halli, uimahalli,
yläkoulu ja lukio.

Kuva 16. Liikenne on suhteellisen vilkasta viereisellä Kirkkotieellä, mutta suurempi riski on huoltoliikenne, joka kulkee seurakuntakeskuksen taakse.

Kuva 17. Seurakuntakeskuksen huoltoreitti

Kuva 18. Seurakunnan rakennukset muodostuvat pitkälti paikoitusalueiden ympärille, jotka harvoin ovat täynnä.

Kuva 19. Kirkon alue päättää taajama-alueen. Asuinalue vaihtuu nopeasti peltolakeudeksi.

Varsinainen ohikulkuliikenne ei kulje tontin kannalta liian läheltä, mutta seurakuntakeskuksen keittiön huoltoliikenne ajaa aivan tontin vierestä (kuva 14), mikä aiheuttaa paineita turvallisen kulkemisen järjestämisen kannalta. Ratkaisuja ongelmaan voisi olla esimerkiksi hidastetöyssy seurakuntakeskuksen nurkalle, mikä hidastaisi kuor-

ma-autojen vauhtia, ja ne joutuisivat hidastamaan ainakin lapsityöntilojen kulkuyhteyden kohdalla.

Rakennukset reunustavat suurta parkkipaikkaa, joka on eniten käytetty häiden tai tapahtumien aikana. Arkena parkkipaikka on lähes tyhjillään, joten paikoituksen määrä ei ole ongelma vaan kulku autolta lapsityöntiloihin. Parkkialue on hyvin dominoiva seurakuntakeskuksen maisemassa. Lapsiystävällisessä ympäristössä paikkojen tulee olla turvallisia ja virikkeellisiä lapsille. Lapsityöntilojen tulee edistää seurakunnan rakennuksien luoman kokonaisuuden toimivuutta. Kokonaisuuden parantaminen lisää sekä lasten että aikuisten viihtymistä alueella.

Sekä seurakuntarakennuksen että virastotalon pihojen järjestely on hyvin yksioikoinen. Parkkipaikalta suoraan sisätiloihin ilman sen kummempia sisään-tuloaukioita. Se ei luo kovinkaan kutsuvaa tunnelmaa alueelle vaan ennemminkin autoihin perustuvaa kulkemista; paikalle tullaan vain silloin kun on asiaa.

Tontin toisella puolella avautuu pohjalainen lakeus perinteisine latoinen ja kaksivooninkisineen (perinteinen pohjalainen kaksi-kerroksinen talo). Maisema jatkuu silmäkantamattomiin ja horisontissa häämöttää metsä.

8.2.3 Muun ympäristön kohentaminen

Seurakunnan ympäristön kokonaisvaltainen parantaminen lapsiystävällisemmäksi voidaan tehdä pienillä eleillä.

Iso paikoitusalue on tällä hetkellä hyvin dominoiva elementti, eikä siitä olla pääsemässä eroon. Mahdollisia parannusehdotuksia olisivat selkeät kevyen liikenteen väylät eri seurakunnan rakennuksiin, istutukset, pienet aukiot, tai vaikkapa parkkialueen vaihtoehtoinen käyttö arkiaikoina. Kevyen liikenteen väylien parannus toimisi myös muiden käyttäjien eduksi. Suuri osa seurakunnan tilojen käyttäjistä on vanhuk-sia, joista moni liikkuu taajamassa jalkaisin tai erilaisten apuvälineiden turvin, jolloin hyvät kulkuyhteydet parantaisi heidänkin turvallisuuden tunnetta liikkueessaan seurakunnan alueella.

Ympäristöä voisi parantaa myös toiminnallisuuden kannalta. Seurakunnan tilat sijaitsevat taajaman reunassa eivätkä keskellä niin kuin nykyiset lapsityön tilat. Koska lapsityöntilat ovat varsinaisessa käytös-sään lähes aina vain päiväsaikaan, voitaisiin tiloissa järjestää illalla toisenlaista toimintaa, vaikka kouluikäisille. Näin tila muodostaisi jat-kumon lapsen elinpiirissä, joka koettaisiin turvalliseksi paikaksi. Seu-rakunnan nuorisotilat sijaitsevat vain parin sadan metrin päässä, joten kasvettuaan teini-ikään voisi lapsi sujuvasti vaihtaa toiseen läheiseen paikkaan.

Kuva 20. Virastotalon julkisivu, joka avautuu lapsityöntilojen tontille, on hyvin suljettu.

8.3 Suunnittelu

8.3.1 Lähtökohtia suunnitteluun

Kirkas ajatus siitä, miten lapsen mieli on vielä puhdas eikä se ole vielä omaksunut kaikkia hierarkioita ympäristöstään, houkutti suunnittelemaan ympäristöä, jossa ei tiloja ei tarvitse suunnitella perinteisten kaavojen mukaisesti. Tämä antoi mahdollisuuden kyseenalaistaa erilaisia sääntöjä, joita suunnittelussa yleensä on julkisessa tilassa, joka on lapsille suunnattu. Miten tilojen yksityisyys tai esilletuominen voisi erota tavanomaisesta asettelusta lapsen mielessä? Samalla voitaisiin saada vanhemmatkin kyseenalaistamaan ympäristönsä toimintatapoja.

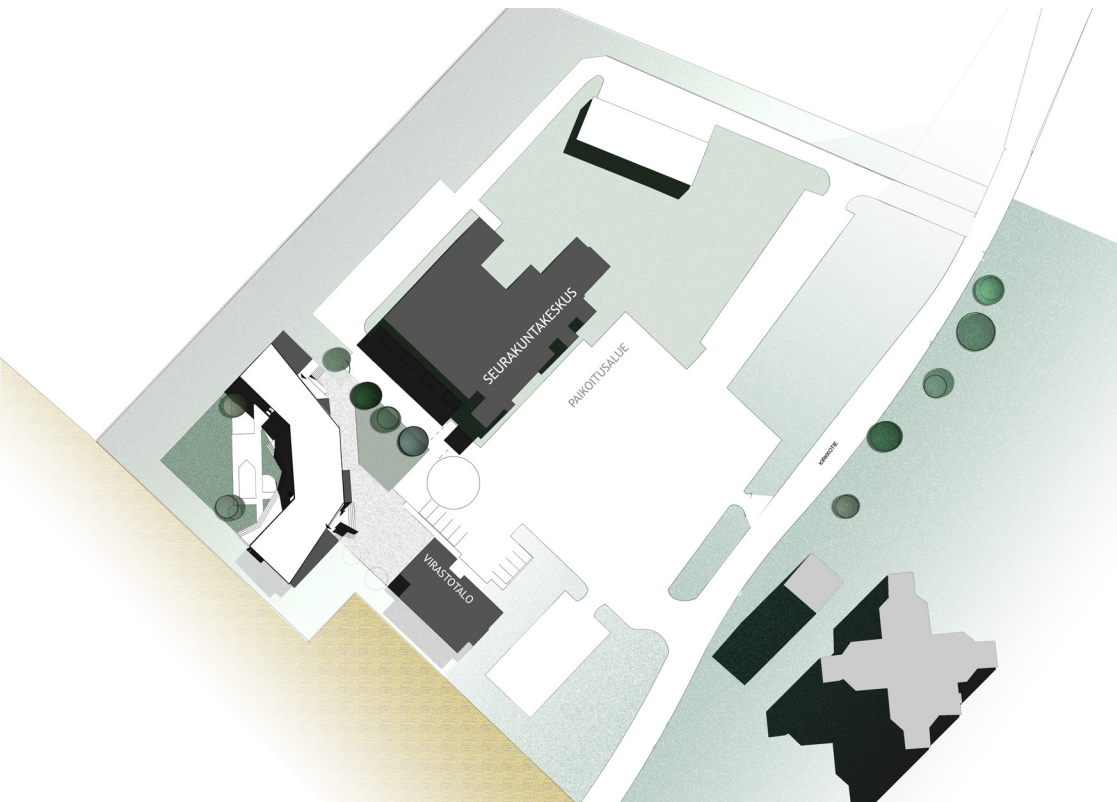

Lapsille suunnitelluissa tiloissa ovat erilaiset aputilat normaalia tärkeämmässä asemassa. Tämän vuoksi niitä ei ollut syytä piilottaa, vaan tuoda ne merkittäväksi osaksi rakennuksen kulkua. Kuraateiset, wc:t, hoituhuoneet ja kulkutilat voivat olla tasa-arvoisessa asemassa muiden tilojen kanssa, osana tilallisuutta.

Rakeisuus 1:5000

Tavoitteena oli silti luoda tila, joka olisi monikäyttöinen sekä nykykäytössään sekä mahdollisesti tulevaisuudessa, eikä sitä olisi leimattu pelkästään lapsille suunnatulla tematiikalla ja mittakaavalla. Koska kyseessä on keskikokoinen maalaiskunta, on otettava huomioon toimintojen vähittäinen häviäminen. Ilmajoki on monessa suhteessa hyvässä tilanteessa: kunta on aivan Seinäjoen vieressä, joka on alueen suurin kasvukeskus. Tämän lisäksi Ilmajoen työllisyys ei perustu niin vahvasti maatalouteen mitä monessa muussa vastaavan kokoisessa maalaiskunnassa.

Asema 1:2000

Myös vähenevä aktiivisuus kirkon parissa vaikuttaa lapsitoiminnan määrään seurakunnassa. Tilojen olisi siis hyvä palvella myös muuta yhteisöllisyyttä. Tavoitteeksi asetin, että samassa tilassa voisi olla erilaisia kokoontumisia ja kerhojakin pienemmässäkin mittakaavassa.

muistaa, että lapsillakin on esteettinen silmä: he arvostavat kauniita asioita.

Lapsityötiloihin tultaessa vastassa on sisääntulopiha, joka toivottaa tervetulleeksi, rauhoittaa tulijan ja antaa turvallisen paikan, jossa lapsi voi odottaa hakijaa tai vanhemmat vaihtaa kuulumisia. Se ei ole paikka leikille, mutta sen tarkoitus ei kuitenkaan ole ainoastaan läpikulkeminen. Sisääntulopiha yhdistää lapsityötilat ja virastotalon, joten virastotalon luomalla ilmeellä on väliä. Tontille suunnattu julkisivu (kuva 14) on melko poissulkeva, mutta tätä poissulkevuutta voitaisiin ehkä käyttää hyväksi. Ehkä seinään tai sen eteen voitaisiin rakentaa pieni kiipeilyseinä tai viherköynnökset kasvamaan lapsien avustuksella.

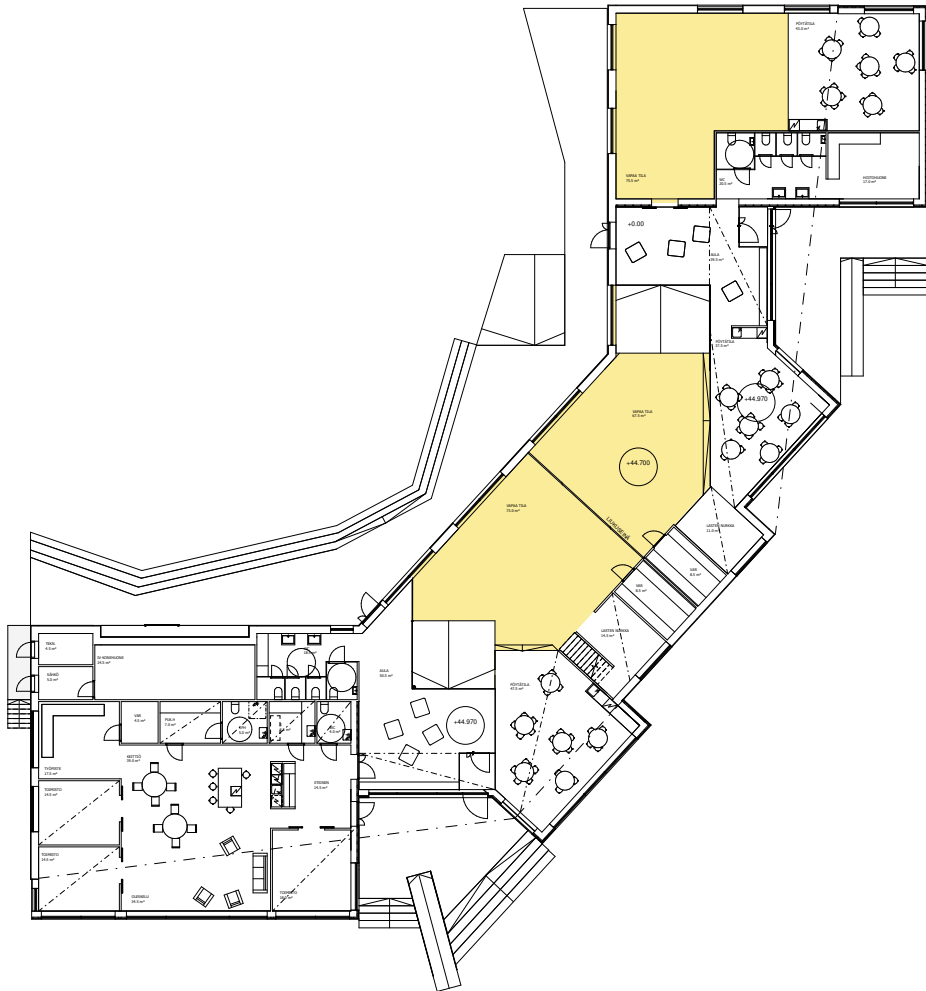
Leikkipiha avautuu lakeuksien puolelle, joka on huomattavasti idyllisempi maisemaltaan kuin liikennöity sisääntulopihan puoli. Rakennuksen muoto itsessään rajaa leikkipihan alueen ja luo turvallisen ”sylin” leikeille. Silti piha on osa avautuvaa maisemaa.

Seurakunnan puolelta kommentoitiin muun muassa hiekkalaatikoita; ne tuntuvat usein liian rajatuilta lapsille, mikä sopii Reggio Emilia ajattelutapaan hyvin: annetaan lasten leikkiä siellä, missä he haluavat ja kokeilla tehdä hiekkakakkuja muuallakin kuin hiekkalaatikossa. Samaa ajattelua on käytetty myös muussa pihasuunnittelussa: mikään ei ole ennaltamäärättyä, vaan kaikki on muokattavissa oman mielikuvituksen mukaan. Ideana on luoda paikkoja, muttei määrätä mitä toimintaa niissä tapahtuu. Vaikka kaikkea ei mahdollista itse siirtää paikasta toiseen, on luotu leikkisää tunnelmaa ja normista poikkeavia tapoja. Esimerkiksi laatoituksella ja leikkikalujen sijoittelulla on pyritty epäsäännöllisyyteen, joka ruokkisi mielikuvitusta ja vähentäisi hierarkiaa ja ryhmääntymistä pihan tapahtumissa.

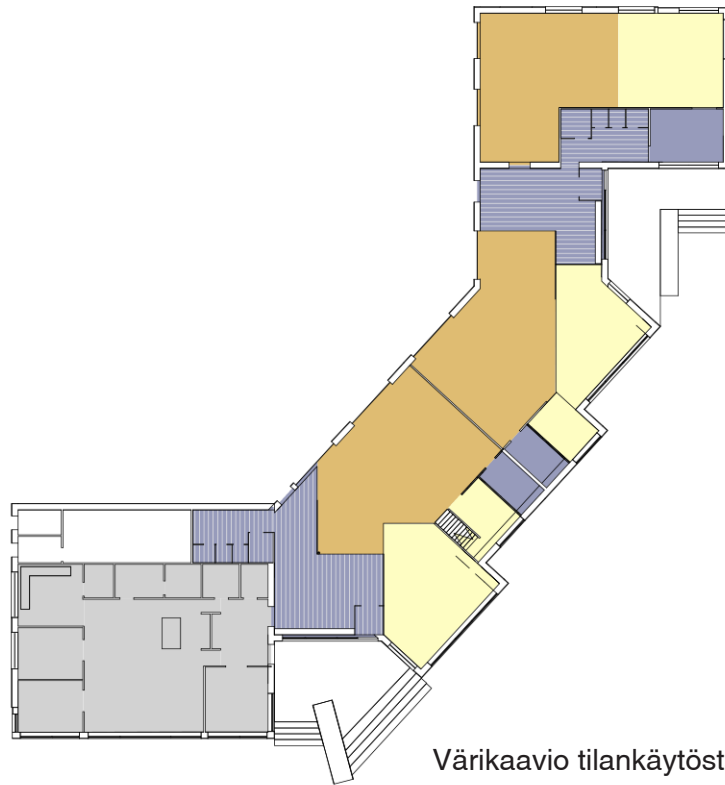
Varsinaisen rakennuksen tavoitteita on läpinäkyvyys ja kutsuvuus, vaikka rakennuksen varsinainen avautumispuoli onkin leikkipihan puolelle. Ilmeen poikkeavuus rakennuksen eri puolilla mahdollistaa eri aiheilla leikkimisen ja luo oman leimansa kummallekin puolelle.

8.3.3 Pohja

Tavoitteena pohjasuunnittelussa oli äärimmäinen yksinkertaisuus, jossa tila liikuu toiseen tekemättä selviä rajoja tai kulkuväyliä. Koska suurin osa tilasta on lasten käytössä lukuunottamatta henkilökunnan omia tiloja, oli pohjien periaatteena yksinkertaistaminen, siten että tila on lapselle hyvin helppotajuinen, mutta silti mielenkiintoa herättävä. Tarkoitus oli luoda erittäin selkeä pohja, jossa olisi silti erityisiä paikkoja.

Pohja 1:400

Värikaavio tilankäytöstä 1:400

- Vapaata yhteistilaa
- Rauhallisemman oleilun tilat
- Henkilökunnan tilat
- Aputilat

Pohjassa käytetään kahta eri koordinaatistoa, joiden risteily muodostaa tilat välilleen. Tilaohjelma määritti, että tilan tulee jakautua vapaaseen leikkitilaan ja rauhallisempaan pöytätilaan. Myös varastotilojen tarve tuotti oman lisänsä pohjan suunnitteluun, koska varastojen tuli olla kerhotiloissa hyvin saatavilla, joten niiden tuli sulautua pohjaan huomaamattomasti. Tästä syntyi idea, jossa sisäkaarelle, leikkipihan puolelle, keskittyvät avarat ja vapaat leikkitilat, joihin laskeudutaan leveillä luiskilla. Luiskat jo itsessään mahdollistavat lapsille erilaisia leikkejä. Rakennuksen ulkokaarelle sijoitettiin varastot, lasten "kolot" ja pöytänurkkaukset, joista avautuu mai-

sema kirkon suuntaan. Pöytänurkkauksissa on perusvarusteltu keittiö, joka mahdollistaa kahvihetket aikuisille, lasten eväiden lämmittämisen tai vaikkapa piparileivonnin lasten kanssa. Pöytänurkkaukset työntyvät timanttien lailla päätilaan, jotta ne eivät jää syrjäisiksi vaan toimivat luontevasti osana tilaa. Lasten kolot ovat hieman matalampia tiloja, joista on myös näkymä kirkon suuntaan. Päätilan lasten kolon yläpuolella on myös parvi, josta on kurkistelukoloja päätilaan.

Sisääntulojen yhteydessä on tilava kuraeteinen, jossa vanhemmat voivat odotella lapsiaan ja auttaa heitä pukeutumisessa. Koska päiväkerhotiloissa ollaan vain muutaman tunti kerrallaan ja tiloissa kulkee satoja lapsia viikossa, ei ole tarvetta lapsien omille lokeroille vaan riittävät nauhakot riittävät lasten tavaroille. Vessat ovat samassa yhteydessä ja ne on luontevasti osana toiminnallista kokonaisuutta.

Tilan monikäyttöisyyden tavoite asettaa kuitenkin tiettyjä rajoitteita. Mahdollisia muita käyttöjä voi olla esimerkiksi erilaiset juhlat, nuorten kokoontumiset tai erilaiset harrastekerhot. Kuten aiemmin todettu, lapselle laadukas ympäristö ei ole huono ympäristö aikuisellekaan. Monikäyttöisyyden takaamiseksi suunnittelussa on kuitenkin otettu huomioon, että päätilat toimisivat myös aikuisten käytössä ja tilat olisi helposti muunneltavissa erilaiseen käyttöön.

Rakennus koostuu kolmesta kerhotilasta, joista kaksi on yhdistettävissä ja toimivat luontevasti yhtenäkin kokonaisuutena, kuten seurakunta toivoi. Kolmas kerhotila on ehkä hieman syrjäisempi ja pienempi ja siihen on yhdistetty erillinen hoitotila, joten tila soveltuu erityisesti erilaisille vauvakahville ja olisi helposti muunneltavissa pieneksi päiväkodin tilaksi lisäämällä nukkumatila parilla väliseinällä. Rakennuksen eteläpäädyssä sijaitsevat henkilökunnan tilat, jotka toimivat täysin omana kokonaisuutenaan. Tilat eivät avaudu leikkipihalle kuten muut tilat vaan etelän puolelle. Näin talon henkilökuntakin voi saada työrauhan henkilökunnan puolella ja muut seurakunnan työntekijät voivat työskennellä ilman yhteyttä lasten toimintaan. Seurakunnalta toivottiin melko tilavia työhuoneita, jotta papit ja muut työntekijät voivat viettää rauhallisia keskusteluita omissa huoneissaan. Tämän vuoksi keskimääräinen työhuone on noin 15m². Yhteiset tilat ovat avarat ja mahdollistavat ihmisten kokoontumiseen avonaiseen keittiöön ja oleskelutilaan. Avoimuus oli piirre, mitä henkilökunnan tiloilta toivottiin, joten kokonaisuudessa on vältetty käytäviä tai piilotettuja tiloja. Taaimassa nurkassa sijaitsee työtila, joka on tarkoitettu lapsityönohjaajien ja muiden tiloissa vierailevien työntekijöiden käyttöön.

8.3.4 Julkisivut ja massoittelu

Tontti toi mukanaan monia positiivisia puolia, mutta myös hankalia kohtia. Tontti on aivan pohjalaisen peltomaiseman ääressä ja leikkihiha avautuu juuri tuohon maisemaan. Liialliset korkeuskäyrät eivät suunnittelua ainaakaan häiritse. Rakennuksen sijoitteluun vaikuttaa jonkin verran se, että tilaohjelma edellyttää vähintään kolmea täysin erillistä sisäänkäyntiä; kaksi eri kerhotiloille ja rauhallisempi sisäänkäynti toimistotiloille, jotka sijoitettaisiin omaan osaansa. Selkeä ”grand entrance” idea oli kantavana ideana massoittelussa. Matalampien pöytätilojen ja sisääntulosylien muodostama matalampi osa poukkoilee rohkeasti päämassan syleilyssä parkkipaikan puolella. Se on ulostyöntyvä ulokeosa, joka näyttää leijuvan ilmassa. Leikkihihan puolella suurempi massa ottaa vallan rakennuksesta, mutta leikkitelevä pihasuunnittelu onkin pääosassa tällä puolella. Rakennus toimii muurina, josta leikkihiha ottaa turvansa.

Seurakuntakeskus ja virastotalo edustavat yksinkertaista 70-luvun arkkitehtuuria valkoisella tiiliverhouksella ja tasakatolla. Talojen muotokieli on muuten hyvin yksinkertaistettua, lukuunottamatta seurakuntakeskuksen pääsalia, jota on korostettu voimakkaasti nousevalla katolla. Seurakuntakeskuksessa on funktionalismin piirteitä nähtävissä selkeästi julkisivun nauhaikkunoissa, jota taas on korostettu salin kohdalla korkeilla kapeilla ikkunoilla.

Uuden rakennuksen julkisivujen sovittaminen ympäristöönsä lähti mitta-kaavan sovittamisesta viereiseen virastotaloon. Myös peruslinjat ottavat linjauksensa virastotalon peltomaiseman puoleisesta seinästä. Julkisivumateriaalin tuli sopia hyvin ympäristöönsä, mutta tuoda mukaan 2010-luvun henkeä ajattomalla hengellä. Puu on luontainen materiaali pohjalaiseen maisemaan, myös sen osalta, että toisella puolella tietä olevan kirkon julkisivut ovat verhottu valkoisella puulaudoituksella. Lapsityöntilojen kahtiajakaisuus päämassaan ja matalampaan tilaan vaatii selkeää eroa eri massojen julkisivumateriaaleille. Päämassan massivisuuden rauhoittamiseksi, julkisivumateriaaliksi on valittu valkoinen pysty laudoitus ja matalan osuuden puukuitulevy, kevyesti kuvioidulla tumman harmaalla laminaattipinnalla.

Julkisivu kaakkoon 1:500

- 1 Valkoinen pystylauditus
- 2 Laminoitu puukuitulevy
- 3 Harmaa pellitys harmaa
- 4 Perforoitu metallilevy, valkoinen

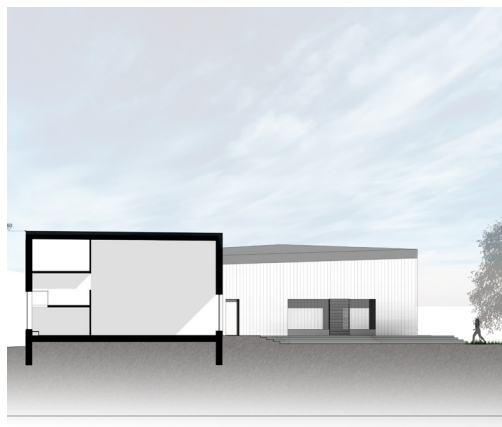
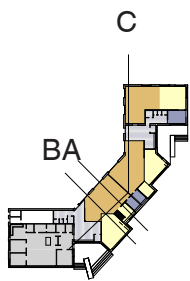
Julkisivu luoteeseen 1:500

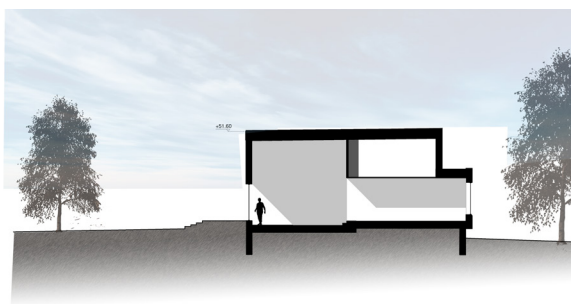
Julkisivu koiliseen 1:500

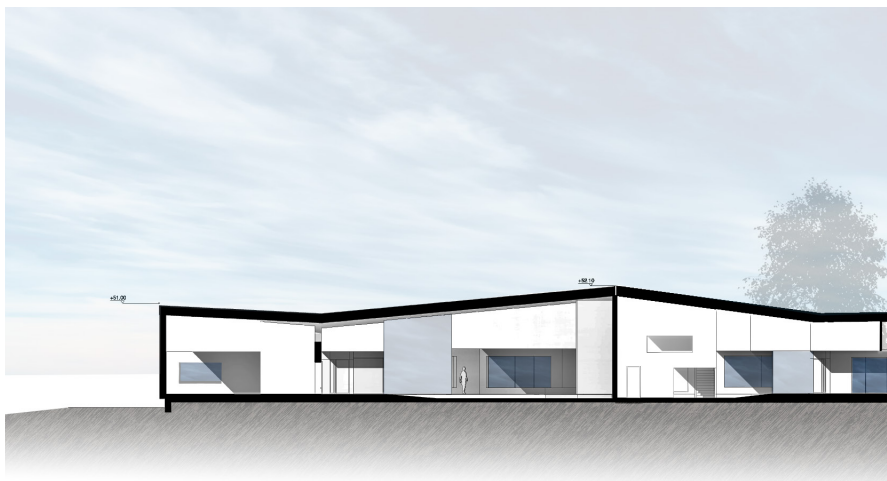
Julkisivu lounaaseen 1:500

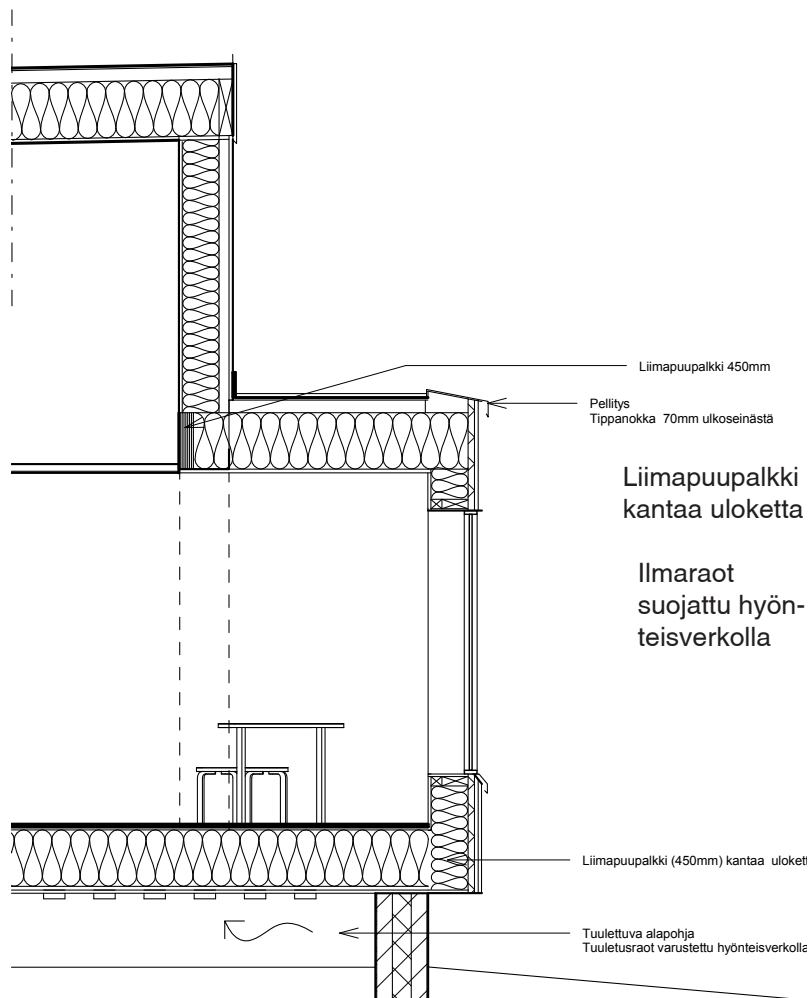
Leikkaus A-A

Leikkaus B-B

Leikkaus C-C

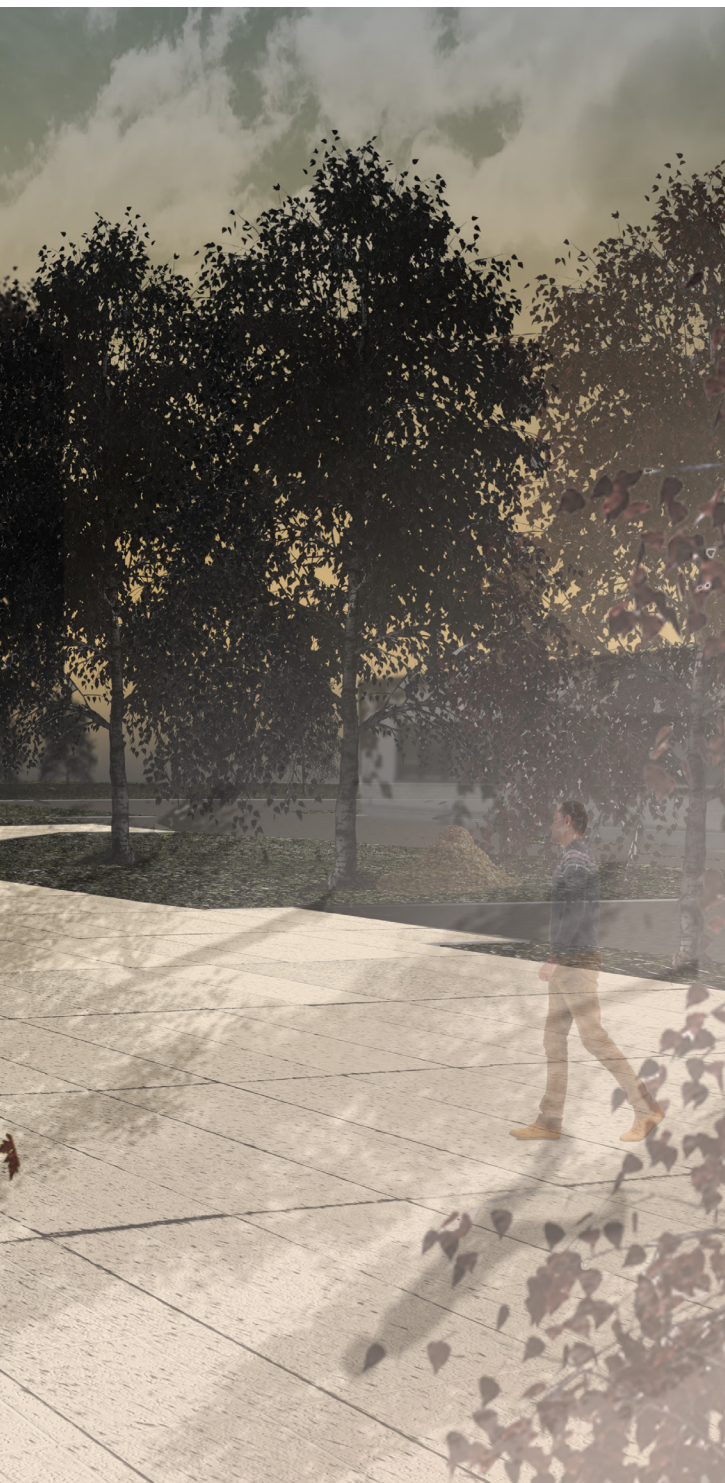
Rakenneleikkaus 1:50

Näkymä päätilan sisääntulosta.
Tilat avautuvat kokonaisuudessaan
sisääntulijalle.

Näkymä pihan sisääntulosta.
Seurakuntakeskus rajaa tilaa
vasemmalla.

Näkymä leikkipihasta. Rakennus on kuin syli kaikille maailman leikeille.

Näkymä vapaasta tilasta.
Pienet tasoerot ovat jännittäviä
leikkipaikkoja lapsille.

9 Lopuksi

Kuten jo monesti on todettu, leikki-iässä lapsen kehityksen vaikuttimina toimivat voimakkaimmin lapsen läheisimmät ihmiset, mutta myös ympäristö ja sen tarjoamat virikkeet. Ympäristöön kuuluu sekä sosiaaliset virikkeet että tarjoumarikas fyysinen ympäristö.

Psykiatri Jari Sinkkonen totesi Taloussanomissa, että liialliset virikkeet ovat lapselle pahasta. Lapsen tulisi tottua tylsyyteen eikä elää täyteen buukattua elämää, jonka tavoitteena on kehittää lasta jatkuvasti. Tämä tylsyys kehittää lasten luovuutta enemmän kuin liialliset virikkeet. (taloussanomat.fi 25.12.2012). Ehkä kyse on juuri tästä. Lapselle tulee luoda ympäristöä, jossa lapsen pitää itse oman mielikuvituksensa avulla luoda mielenkiintoinen ja virikkeellinen ympäristö eikä niinkään asettaa maailmaa lapselle valmiiksi pureskeltuna. Ympäristöä pitäisi kehittää kokonaisuutena virikkeellisemmäksi eikä keskittyä tekemään omia nurkkauksia lapsille. Ympäristön tulee antaa mahdollisuuksia. Tällainen ympäristö ei ole pelkästään lapsille suunniteltu vaan se on varmasti laadukas myös leikki-ikä ohittaneille.

Oma lähtökohtani aiheeseen lähti pitkälti omasta lapsuudestani maalaisympäristössä. Tänä jouluna se sai kovan kolauksen, kun lapsuuteni ympäristö, ladot ja navetat paloivat maan tasalle. Samalla huomasin, miten suurta merkitystä nuo talousrakennukset olivat esittäneet omassa lapsuudessani, vaikka kyseiset ladot tuskin olisivat lapsiystävällisiä kriteerejä täyttäneenkään. Työtä tehdessäni totesin yhä paremmin, miten tärkeää on luoda myös kaupunkiympäristöstä virikkeellistä ympäristöä, joka palvelee sekä aikuisia että lapsia ja jättää unohtumattoman muistijäljen ja pohjan tulevaisuuden ympäristöille.

10 Lähdeluettelo

Painetut lähteet:

Allas, Horelli ym. (1992): Lapsiystävälliseen asuinympäristöön. Opaskirja kansalaisille, päättäjille ja suunnittelijoille. Opas 5/1992. Ympäristöministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto. Painatuskeskus Oy, Helsinki 1992.

Bearne E., Dombey H., Grainger T. (2003): Classroom interactions in literacy. Berkshire UK: Open University Press

David Driskell (2002): Creating better cities with children and youth. Lontoo: Earthscan publications ltd.

Dunderfelt Tony (2011): Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WSOYpro 11.painos

Carolyn Edwards, Leila Gandini, George Forman (1993): The hundred languages of children. Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation

Elardo R., Bradley R.H. & Caldwell B.M. (1977): Journal of Educational Psychology

Elkind Davis (1980): The Child's reality. New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass. Inc.

Horelli Liisa, Vepsä Kirsi (1995): Ympäristön lapsipuolet. Helsinki: Itsenäisyyden lastenrahaston säätiö

Korpelainen Heini (toim.): Askeleita arkkitehtuurissa (2001). Helsinki: Arkkitehtiliitto SAFA.

Koskela, Hille (1994): "Tila on kuin tuhat lävistävää silmää" – ajatuksia tilakäsityksistä kaupunkipeloista ja tilan kokemisesta.

Kotulak, Ronald (1996): Inside the brain. Missouri: Andrew McMeel Publishing.

Nagy, Jill & Baird, John (1978): Children and the environment. Plenum Publishing Corporation.

Raittila, Raija (2008): Retkellä: Lasten ja kaupunkiympäristön kohtaaminen. Jyväskylä Studies in education, psychology and social research. Jyväskylän yliopisto.

Relph, Edward (1976): Place and placelessness. Lontoo: Pion

Sassi Pirkko, Tarkkonen Tuula (toim.)(2003): Lapsi ja kasvu ympäristö: Puheen-
vuoroja ja kirjavinkkejä.
Turku: Cultura Oy

Siegal, Michael (1982): Fairness in Children. London: Academic Press Inc.

Strong-Wilson, Theresa & Ellis, Julia (2007): Children and place: Reggio Emilia's
environment as third teacher. Taylor & Francis.

Takala, Annika & Takala, Martti (1980): Psykologinen kehitys lapsuusiässä. Por-
voo: WSOY 3. painos

Wallin Karin (1996) (suom. 2000): Reggio Emilia ja lapsen sata kieltä. Helsinki:
LK-Kirja

Fraser, Sue (2006): Authentic Childhood: Experiencing Reggio Emilia in the
Classroom

Määräykset ja ohjeet:

Suursalmi Olli (toim.) (2008): Päivähoidon turvallisuussuunnittelu. Vaajakoski:
Stakes.

RT-määräykset , RT-96-11003 (2010): Päiväkotien suunnittelu. Rakennustieto

Artikkelit:

Alparone Francesca Romana, Pacilli Maria Giuseppina (2012): On children's
mobility: The interplay of demographic, environmental, and psychosocial factors.
Children's Geographies vol 10, 1/2012. Routledge.

Altman Irwin, Wohlwill Joachim F. (toim.) (1978): Human Behavior and Environ-
ment vol. 3: Children and the environment. New York: Plenum Press

Chawla, Louise (2002): Insight, creativity and thoughts on the environment: inter-
grating children and youth into human settlement development. Environment and
Urbanization October 2002 vol. 14 no. 2

Greeno, J. G. (1994). Gibson's affordances. Psychological Review. Vol 101.

Marketta Kyttä (2002): Affordances of Children's Environments in the context of
cities, small towns, suburbs and rural villages in Finland and Belarus. Journal of
Environmental Psychology vol. 22, s. 109-123

Kyttä Marketta, Broberg Anna K., Kahila Maarit (2012): Urban environment and children's active lifestyle: SoftGIS Revealing Children's behavioral patterns and meaningful places. American Journal of Health Promotion. May/June 2012, Vol. 26, No. 5

Norton-Westwood Deborah (2012): The health-care environment through the eyes of a child – Does it soothe or provoke anxiety? International Journal of nursing practise 2012; 18: 7-11

Said, Ismail (1997): Architecture for Children: Understanding Children Perception towards Built Environment. Faculty of Built Environment, University Teknologi Malaysia.

Törrönen Marita (2005): Community in a children's home. Child and Family Social Work 2006, vol 11, Blackwell Publishing Ltd

Ilmajoen seurakunnan luovuttamaa aineistoa:

Ilmajoen seurakuntakeskuksen lupakuvat, Arkkitehtitoimisto Jääskeläinen

Digitaaliset lähteet:

Archdaily.com Timayui Kindergarten
<http://www.archdaily.com/201977/timayui-kindergarten-giancarlo-mazzanti/>
(1.1.2013)

ArchDaily.com: Skadderborgade Day Care Center <http://www.archdaily.com/6987/skanderborgade-day-care-centre-dorte-mandrup/> (25.6.2012)

Ceppi Giulio, Zini Michele (1998): Children, Spaces, Relations: Metaproject for an environment for young children. Reggio Children, Domus Academy Research Center. ilk.mit.edu) (9.9.2012)

Dezeen.com Timayui Kindergarten
<http://www.dezeen.com/2012/02/01/timayui-kindergarten-by-el-equipio-de-mazzanti/>
(1.1.2013)

Ilmajoen seurakunta
ilmajoenseurakunta.fi (12.2.2013)

Suomen Arkkitehtuurimuseo (mfa.fi) (12.2.2013)

Taloussanomat (www.taloussanomat.fi/tyo-ja-elama/2008/04/25/anna-lapsen-tylsistya-sanoo-psykiatri/200811607/139) (25.12.2012)

Haastattelut ja muut kokoontumiset:

Päiväkodinjohtaja Hege Therese Skarbø Berle 25.5.2012.

Ilmajoen seurakunnan uusien lapsityöntilojen työryhmän kokous 28.3.2012 klo 16:00.

Asemakaavat ja niiden liitteet:

Herralan kunnanosan asemakaavan muutos ja laajennus. Seppälän alue korttelit 31-34, 106, 151-159. 14.8.2008. Lähettäjä Ilmajoen kunnan kaavotusyksikkö

Seppälän alueen kaavaselostus 2008 . Lähettäjä Ilmajoen kunnan kaavotusyksikkö.

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO